

URZĄD STATYSTYCZNY WE WROCŁAWIU

INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE

RYNEK PRACY

**W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM
W 2012 R.**

WROCŁAW 2013

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO
WE WROCŁAWIU

*EDITORIAL BOARD
OF STATISTICAL OFFICE
IN WROCŁAW*

PRZEWODNICZĄCY *PRESIDENT*
Małgorzata Wojtkowiak - Jakacka

REDAKTOR GŁÓWNY *EDITOR-IN-CHIEF*
Danuta Komarowska

CZŁONKOWIE *MEMBERS*
Beata Bał-Domańska, Sławomir Banaszak, Stanisław Kamiński, Irena Makiej-Borowiecka,
Wacław Mazur, Gabriela Okoń, Anna Staniów, Elżbieta Stańczyk, Halina Urbanek,
Halina Woźniak, Marta Woźniakiewicz, Małgorzata Wysoczańska

SEKRETARZ *SECRETARY*
Agnieszka Ilczuk

OPRACOWANIE REDAKCYJNE *EDITORIAL ELABORATION*
Aneta Madajczak

SKŁAD KOMPUTEROWY I GRAFIKA *TYPE SETTING AND GRAPHIC*
Anna Litewka

PROJEKT OKŁADKI *COVER DESIGN*
Wojciech Girul

**Prosimy o podanie źródła
przy publikowaniu danych US**

*When publishing SO data
please indicate source*

Publikacja dostępna na CD oraz
w Internecie - <http://www.stat.gov.pl/wroc/>

*Publication available on CD-ROM and
on the Internet - <http://www.stat.gov.pl/wroc/>*

Szanowni Państwo

Oddajemy do Państwa rąk kolejną edycję publikacji charakteryzującej sytuację na rynku pracy w województwie dolnośląskim.

Celem opracowania jest zaprezentowanie szczegółowych informacji o pracujących, bezrobotnych, wynagrodzeniach, a także warunkach pracy i wypadkach przy pracy w 2012 r.

Publikacja składa się z uwag metodycznych, części opisowej i tabelarycznej.

W uwagach metodycznych przedstawiono źródła i zakres danych, stosowane klasyfikacje oraz definicje podstawowych pojęć zawartych w opracowaniu.

Zasadniczą część publikacji stanowią tablice statystyczne. Ocenę zmian zachodzących na rynku pracy ułatwi tablica przeglądowa obejmująca lata 2000, 2005 i 2008-2012.

Dla pełniejszego przedstawienia sytuacji na lokalnym rynku pracy podstawowe dane statystyczne przedstawiono w podziale na podregiony, powiaty i gminy, a wybrane zobrazowano na kartogramach. Opracowanie zawiera również informacje w układzie wojewódzkim, które umożliwiają porównanie podstawowych danych w odniesieniu do innych województw oraz Polski.

Tablice przygotowano w formacie MS EXCEL, co ułatwi korzystanie z danych statystycznych przy prowadzeniu analiz.

Wyrażamy przekonanie, że publikacja zainteresuje szerokie grono odbiorców oraz okaże się przydatna dla osób i instytucji zajmujących się analizą i obserwacją zmian zachodzących w społeczno-gospodarczej strukturze województwa.

Dyrektor Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

dr Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Wrocław, listopad 2013 r.

Dear Readers

We present the next edition of the publication characterizing the situation on the labour market in Dolnośląskie voivodship.

The purpose of the elaboration is to present detailed information on employment, unemployed persons, wages and salaries as well as on work conditions and accidents at work in 2012.

The publication consists of methodological remarks, a description and tabular parts.

The methodological remarks present a source and scope of statistical data, used classification and definitions of basic terms contained in the publication.

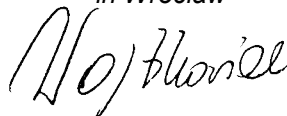
The main part of the publication are statistical tables. The review table, including years 2000, 2005 and 2008-2012, will help estimate the changes which occurred on labour market in the analyzed period.

To better illustrate the situation on local labour market the main data are presented by subregions, powiats and gminas and some illustrated in cartograms. The report also contains information on voivodships, which allows comparison of basic data for other voivodships and Poland.

Tables are prepared in the MS EXCEL format, which will facilitate using the statistical material when conducting analyses.

We believe that the publication will raise the readers' interest and will become useful for individuals and institutions involved in the analysis and observation of changes in the socio-economic structure of the voivodship.

*Director of the Statistical Office
in Wrocław*

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka, Ph.D.

Wrocław, November 2013

SPIS TREŚCI**CONTENTS**

		Tablica <i>Table</i>	Strona <i>Page</i>
PRZEDMOWA	<i>PREFACE</i>	x	3
UWAGI METODYCZNE	<i>METHODOLOGICAL NOTES</i>	x	10
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH	<i>SYMBOLS</i>	x	21
WAŻNIEJSZE SKRÓTY	<i>MAJOR ABBREVIATIONS</i>	x	22
TABLICE PRZEGLĄDOWE	REVIEW TABLES		
WYBRANE DANE O WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM (2000, 2005, 2008-2012) ...	<i>SELECTED DATA ON DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP (2000, 2005, 2008-2012)</i>	I	23
WYBRANE DANE O PODREGIONACH I POWIATACH W 2012 R.	<i>SELECTED DATA ON SUBREGIONS AND POWIATS IN 2012</i>	II	25
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE NA TLE KRAJU I WOJEWÓDZTW W 2012 R.	<i>DOLNOŚLĄSKIE VOIVODSHIP ON THE BACKGROUND OF THE COUNTRY AND VOIVODSHIPS IN 2012</i>	III	28
DZIAŁY	CHAPTERS		
I. PRACUJĄCY. ZATRUDNIENI	I. EMPLOYMENT. PAID EMPLOYEES		
UWAGI ANALITYCZNE	<i>ANALYTICAL NOTES</i>	x	37
Pracujący w gospodarce narodowej według płci i sekcji	<i>Employed persons in national economy by sex and sections</i>	1	41
Pracujący według statusu zatrudnienia i sekcji	<i>Employed persons by employment status and sections</i>	2	42
Pracujący według statusu zatrudnienia oraz form organizacyjno-prawnych	<i>Employed persons by employment status and organizational and legal forms</i>	3	43
Pracujący według płci i sekcji	<i>Employed persons by sex and sections</i>	4	44
Pracujący według rodzajów działalności oraz podregionów, powiatów i gmin 2012 r.	<i>Employed persons by kind of activity and by subregions, powiats and gminas 2012</i>	5	45
Pracujący w porze nocnej, emeryci i renciści, niepełnosprawni oraz cudzoziemcy według sekcji	<i>Persons working shift hours, retirees and pensioners, disabled persons and foreigners by sections</i>	6	56
Pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni według sekcji	<i>Full-time and part-time paid employees by sections</i>	7	57
Przyjęcia do pracy pracowników pełnozatrudnionych według sekcji	<i>Hires of full-time paid employees by sections</i>	8	58
Zwolnienia z pracy pracowników pełnozatrudnionych według przyczyn i sekcji	<i>Terminations of full-time paid employees by reasons and sections</i>	9	59
Ruch zatrudnionych według sekcji	<i>Labour turnover by sections</i>	10	60
Absolwenci szkół podejmujący pracę po raz pierwszy według płci, rodzaju szkoły oraz sekcji	<i>The graduates of schools starting work for the first time by sex, type of school and sections</i>	11	61
Zatrudnieni w gospodarce narodowej w głównym miejscu pracy według sekcji	<i>Paid employees in national economy in main workplace by sections</i>	12	62
Zatrudnieni według sekcji	<i>Paid employees by sections</i>	13	63
Pracujący i zatrudnieni według wielkości przedsiębiorstw i sekcji w 2012 r.	<i>Employed persons and paid employees by the size of entities and sections in 2012 ...</i>	14	64
Przeciętne zatrudnienie według sekcji	<i>Average paid employment by sections</i>	15	65
Przeciętne zatrudnienie według rodzajów działalności oraz według podregionów i powiatów	<i>Average paid employment by kind of activity and by subregions and powiats</i>	16	66
Bilans czasu pracy według sekcji	<i>Work time balance by sections</i>	17	67
Miejsca pracy wolne i nowo utworzone według sekcji	<i>Job vacancies and newly created jobs by sections</i>	18	68
Wolne miejsca pracy według grup zawodów w 2012 r.	<i>Job vacancies by groups of occupations in 2012</i>	19	69

SPIS TREŚCI (cd.)

CONTENTS (cont.)

	Tablica Table	Strona Page
II. BEZROBOCIE		
UWAGI ANALITYCZNE	x	72
Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy według miesięcy.....	Unemployed persons registered in labour offices by months.....	1/20 76
Podstawowe dane o bezrobotnych zarejestrowanych według podregionów i powiatów	Basic data on registered unemployed persons by subregions and powiats.....	2/21 77
Bezrobotni zarejestrowani według płci i gmin	Registered unemployed persons by sex and gminas	3/22 79
Napływ i odpływ bezrobotnych według miesięcy.....	Inflow to and outflow from unemployment by months	4/23 85
Bezrobotni nowo zarejestrowani według miesięcy.....	Newly registered unemployed persons by months	5/24 86
Bezrobotni nowo zarejestrowani w urzędach pracy według miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2012 r.	Unemployed persons newly registered in labour offices by months and by subregions and powiats in 2012.....	6/25 87
Bezrobotni wyrejestrowani z ewidencji urzędów pracy według przyczyn i miesięcy ...	Unemployed persons removed from unem- ployment rolls by reasons and months	7/26 91
Bezrobotni, którzy podjęli pracę według miesięcy.....	Unemployed persons who received jobs by months	8/27 92
Bezrobotni wyrejestrowani z ewidencji urzędów pracy według miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2012 r.	Unemployed persons removed from unem- ployment rolls of labour offices by months and by subregions and powiats in 2012.....	9/28 93
Wybrane kategorie bezrobotnych bez prawa do zasiłku według miesięcy.....	Selected categories of the unemployed persons not entitled to benefit by months	10/29 96
Bezrobotni zarejestrowani według wieku i poziomu wykształcenia	Registered unemployed persons by age and educational level.....	11/30 97
Bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy	Registered unemployed persons by duration of unemployment	12/31 98
Bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy	Registered unemployed persons by total work seniority	13/32 99
Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani w urzędach pracy według miesięcy	Disabled unemployed persons registered in labour offices by months	14/33 100
Bezrobotni zarejestrowani będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy według miesięcy.....	Registered unemployed persons with a specific situation on the labour market by months	15/34 101
Bezrobotni zarejestrowani poprzednio pracujący według sektorów, czasu pozostawania bez pracy oraz rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy.....	Registered unemployed persons previously in employment by sectors, duration of unemployment and a kind of activity of their last job.....	16/35 102
Bezrobotni zarejestrowani poprzednio pracujący według grup zawodów oraz oferty pracy	Registered unemployed persons previously in employment by previously employed occupational groups and job offers	17/36 104
Oferty pracy zgłoszone do urzędów pracy	Job offers notify in labour offices.....	18/37 105
Oferty pracy zgłoszone do urzędów pracy według miesięcy oraz podregionów i powiatów w 2012 r.	Job offers notify in labour offices by months and subregions and powiats in 2012	19/38 106
Bezrobotni oraz oferty pracy według zawodów i specjalności w 2012 r.	Registered unemployed persons and job offers by occupations and specialities in 2012.....	20/39 110
Wydatki z Funduszu Pracy	Expenditures of Labour Fund.....	21/40 119
Uczestnictwo w wybranych aktywnych programach rynku pracy z uwzględnieniem grup osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Participation in selected active labour market programs including with regard groups of unemployed with a specific situation on the labour market.....	22/41 119

SPIS TREŚCI (cd.)

CONTENTS (cont.)

		Tablica Table	Strona Page
III. WYNAGRODZENIA. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE	III. WAGES AND SALARIES. SOCIAL BENEFITS		
UWAGI ANALITYCZNE	ANALYTICAL NOTES.....	x	120
Wynagrodzenia brutto oraz przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej według sekcji.....	Gross wages and salaries and average monthly gross wages and salaries in national economy by sections.....	1/42	122
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej według sekcji.....	Average monthly gross wages and salaries in national economy by sections.....	2/43	123
Wynagrodzenia brutto według form własności.....	Gross wages and salaries by forms of ownership	3/44	124
Wynagrodzenia brutto według sekcji	Gross wages and salaries by sections.....	4/45	125
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto oraz pracownicy otrzymujący w grudniu 2012 r. wynagrodzenia nieprzekraczające minimalnego według form własności i sekcji	Average monthly gross wages and salaries and employees receiving in December 2012 less than minimum wages and salaries by forms of ownership and sections.....	5/46	126
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według rodzajów działalności oraz podregionów i powiatów.....	Average monthly gross wages and salaries by kind of activity and by subregions and powiats.....	6/47	128
Świadczenia emerytalne i rentowe brutto	Gross retirement pay and pension benefits	7/48	129
IV. WARUNKI PRACY	IV. WORK CONDITIONS		
UWAGI ANALITYCZNE	ANALYTICAL NOTES.....	x	130
Zbiorowość objęta badaniem oraz zatrudnieni w warunkach zagrożenia według sekcji	The population covered by the survey and persons working in hazardous condition by sections.....	1/49	133
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń w zakładach objętych badaniem w danej zbiorowości oraz według sektorów własności i sekcji.....	Persons working in hazardous condition by groups of agents and intensity of dangers in establishments covered by the survey in the given population and by ownership sectors and sections.....	2/50	134
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń na 1000 zatrudnionych w zakładach objętych badaniem w danej zbiorowości oraz według sekcji.....	Persons working in hazardous condition by groups of agents and intensity of dangers per 1000 paid employees in establishments covered by the survey in the given population and by sections.....	3/51	135
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według grup i nasilenia zagrożeń oraz podregionów i powiatów	Persons working in hazardous condition by groups of agents and intensity of dangers and by subregions and powiats	4/52	136
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia według podregionów i powiatów	Persons working in hazardous conditions to agents harmful and hazardous to health and by subregions and powiats	5/53	138
Wypadki przy pracy oraz poszkodowani w tych wypadkach według typu, płci i skutków wypadków oraz według sekcji	Accidents at work and persons injured in the occupational accidents by types, sex, consequences of the accidents and by NACE sections.....	6/54	140
Poszkodowani w wypadkach przy pracy oraz liczba dni niezdolności do pracy według skutków wypadków i sekcji	Persons injured in occupational accidents and the number of days incapacity to work by consequences of the accidents and by sections.....	7/55	142
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według płci i skutków wypadków oraz liczba dni niezdolności do pracy spowodowanej wypadkami według podregionów i powiatów	Persons injured in occupational accidents by sex and consequences of the accidents and the number of days incapacity to work caused by accidents and by subregions and powiats.....	8/56	145
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według liczby dni niezdolności do pracy spowodowanej wypadkami oraz sekcji	Persons injured in occupational accidents by the number of days inability to work caused by accidents and by NACE sections.....	9/57	147

SPIS TREŚCI (dok.)**CONTENTS (cont.)****Tablica
Table****IV. WARUNKI PRACY (dok.)****IV. WORK CONDITIONS (cont.)**

Poszkodowani w wypadkach przy pracy według miesiąca, w którym zdarzył się wypadek oraz sekcji w 2012 r.	<i>Persons injured in occupational accidents by month of the accidents and NACE sections in 2012.....</i>	10/58	148
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według statusu zatrudnienia oraz sekcji.	<i>Persons injured in occupational accidents by employment status and NACE sections....</i>	11/59	149
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wybranych grup wykonywanych zawodów oraz sekcji	<i>Injured in occupational accidents by selected groups of occupations and NACE sections....</i>	12/60	151
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wydarzeń powodujących uraz oraz sekcji	<i>Persons injured in occupational accidents by contact-mode of injury and NACE sections.....</i>	13/61	153
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według grup umiejscowienia urazu oraz sekcji ..	<i>Persons injured in occupational accidents by part of body injured and NACE sections ...</i>	14/62	156
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według rodzaju urazu oraz sekcji	<i>Persons injured in occupational accidents by type of injury and NACE sections.....</i>	15/63	158
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według czynności wykonywanych przez poszkodowanego w chwili wypadku oraz sekcji	<i>Persons injured in occupational accidents by specific physical activity performed by the victim at the moment of accident and NACE sections.....</i>	16/64	161
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według wieku oraz sekcji	<i>Persons injured in occupational accidents by age and NACE sections.....</i>	17/65	164
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według grup zawodów, płci i wieku	<i>Persons injured in occupational accidents by groups of occupations, sex and age</i>	18/66	165
Przyczyny wypadków przy pracy	<i>Causes of accidents at work.....</i>	19/67	167
Wypadki przy pracy w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według wydarzeń powodujących urazy	<i>Occupational accidents on private farms in agriculture by contact - mode of injury</i>	20/68	167
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według miejsca zdarzenia oraz wydarzeń powodujących urazy w 2012 r.....	<i>Persons injured in occupational accidents by working environment of the accident and by contact-mode of injury in 2012.....</i>	21/69	168
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według czynności wykonywanych przez poszkodowanych w chwili wypadku oraz przyczyn wypadku w 2012 r.....	<i>Persons injured in occupational accidents by specific physical activity performed by the victim at the moment of accident and by causes of the occupational accidents in 2012.....</i>	22/70	170
Stwierdzone choroby zawodowe	<i>Occupational diseases.....</i>	23/71	172
Świadczenia z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia i uciążliwych według sekcji.....	<i>Benefits for work in harmful and strenuous conditions by sections.....</i>	24/72	173
Odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych według sekcji.....	<i>Occupational accidents and occupational diseases compensation by sections</i>	25/73	174
Osoby pobierające renty wypadkowe z tytułu niezdolności do pracy oraz koszt tych rent	<i>Persons receiving occupational injury benefits due to inability to work and costs of these benefits</i>	26/74	175
Liczba jednorazowych odszkodowań wypadkowych oraz koszt tych odszkodowań	<i>The number of one-off injury compensations and cost of these compensations</i>	27/75	175
Zasiłki chorobowe i świadczenia rehabilitacyjne wypadkowe	<i>Sick benefits and injury rehabilitation benefits...</i>	28/76	176

SPIS WYKRESÓW**LIST OF CHARTS**

		Strona Page
Województwo dolnośląskie na tle województw w 2012 r.	<i>Dolnośląskie voivodship on the background of voivodships in 2012.....</i>	36
Pracujący w gospodarce narodowej według płci	<i>Employed persons in national economy by sex</i>	40
Zwolnienia z pracy pracowników pełnozatrudnionych według przyczyn w 2012 r.	<i>Terminations of full-time paid employees by reasons in 2012.....</i>	40
Struktura pracujących według rodzajów działalności i powiatów w 2012 r.	<i>Structure of the employed persons by kind of activity and by powiats in 2012</i>	40
Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia.....	<i>Registered unemployed persons by educational level.....</i>	75
Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy i płci w 2012 r.	<i>Structure of registered unemployed persons by duration of unemployment and by sex in 2012 .</i>	75
Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2012 r.	<i>Registered unemployed rate by powiats in 2012</i>	75
Struktura wynagrodzeń brutto według sekcji w 2012 r.	<i>Structure of gross wages and salaries by NACE sections in 2012.....</i>	121
Dynamika przeciętnej emerytury i renty brutto w 2012 r.	<i>Dynamics of average retirement pay and pension in 2012.....</i>	121
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2012 r.	<i>Average monthly gross wages and salaries in 2012.....</i>	121
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia	<i>Persons working in hazardous conditions</i>	132
Poszkodowani w wypadkach przy pracy według płci i sekcji w 2012 r.	<i>Persons injured in occupational accidents by sex and NACE sections in 2012.....</i>	132
Zatrudnieni w warunkach zagrożenia według powiatów	<i>Persons working in hazardous conditions by powiats</i>	132

UWAGI METODYCZNE

ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH

1. Prezentowane w niniejszej publikacji dane dotyczą, jeśli nie zaznaczono inaczej, gospodarki narodowej i są prezentowane:

- w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007; wprowadzona z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późniejszymi zmianami) zastąpiła Polską Klasyfikację Działalności – PKD 2004. PKD 2007, w stosunku do dotychczas stosowanej klasyfikacji PKD 2004, wprowadza zmiany zakresowe polegające na uwzględnieniu nowych grupowań rodzajów działalności (ujęcie nowych, podział lub agregacja dotychczasowych), a także na przesunięciu rodzajów działalności pomiędzy poszczególnymi poziomami klasyfikacyjnymi. W efekcie w PKD 2007 wyróżnia się m.in. 21 sekcji i 88 działów, wobec 17 sekcji i 62 działów w PKD 2004. Zmiany te powodują również w niektórych przypadkach brak porównywalności danych przy niezmienionych nazwach poziomów klasyfikacyjnych.

- w układzie **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności** wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. Nr 82, poz. 537 z późniejszymi zmianami). Klasyfikacja oparta jest na Klasyfikacji Zawodów ISCO–08, zalecanej do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy. Klasyfikacja Zawodów i Specjalności jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody (specjalności) w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole i nazwy (w ramach wielkich grup zawodów wyodrębnia się grupy duże, w ramach dużych – średnie, w ramach średnich – elementarne, a w ramach elementarnych – poszczególne specjalności).

- według **wielkości jednostek**:

- a) małe - do 9 osób,
- b) średnie - od 10 do 49 osób,
- c) duże - powyżej 49 osób.

- według **rodzajów działalności**:

- a) „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”;
- b) „Przemysł i Budownictwo”;
- c) „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”, „Transport i gospodarka magazynowa”, „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi”, „Informacja i komunikacja”;
- d) „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości”;
- e) Pozostałe usługi obejmują: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa”, „Organizacje i zespoły eksterytorialne”.

Pod pojęciem „**Przemysł**” należy rozumieć sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

2. Dane prezentowane są w układzie **Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)**, która została opracowana na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 V 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 VI 2003 r., z późniejszymi zmianami). NTS obowiązująca od 1 I 2008 r. wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 XI 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573) w miejsce obowiązującej do 31 XII 2007 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685), z późniejszymi zmianami. Klasyfikacja ta ma na celu zapewnienie zbierania, opracowywania i udostępniania na obszarze UE porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych państw członkowskich. Nomenklatura Jednostek

Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) opracowana została w oparciu o istniejący zasadniczy trójstopniowy podział kraju na województwa, powiaty i gminy, przy pomocy którego wyodrębnione zostały także dwa dodatkowe nieadministracyjne poziomy, tj. regiony i podregiony. NTS dzieli Polskę na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na 5 poziomach, z czego:

- 3 określono jako poziomy regionalne (regiony, województwa, podregiony),
- 2 określono jako poziomy lokalne (powiaty i miasta na prawach powiatu, gminy).

Regiony (poziom 1) grupują jednostki szczebla wojewódzkiego.

Podregiony (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego.

Informacje o województwie, podregionach, powiatach i gminach oraz w podziale na **miasta** i **wieś** podano w każdorazowym podziale administracyjnym. Przez „miasta” rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek, przez „wieś” – pozostałe terytorium województwa.

3. Dane w podziale według sekcji i działów PKD, według rodzajów działalności oraz w podziale terytorialnym opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – tzw. metodą przedsiębiorstw.

Metoda przedsiębiorstw (podmiotowa) oznacza przyjmowanie całych podmiotów gospodarki narodowej za podstawę grupowania wszystkich danych charakteryzujących ich działalność według poszczególnych poziomów klasyfikacyjnych i podziałów terytorialnych.

4. Dane prezentowane dla wielkich grup zawodów odpowiadają pierwszemu poziomowi **Klasyfikacji Zawodów i Specjalności**.

5. Informacje prezentowane w działach **Pracujący. Zatrudnieni** oraz **Wynagrodzenia** opracowano na podstawie sprawozdawczości oraz szacunków (m. in. w zakresie gospodarstw indywidualnych). Wykorzystano sprawozdanie o zatrudnieniu, wynagrodzeniach i czasie pracy (Z-06), sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych (SOF-1), sprawozdanie z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego oraz organizacji pracodawców (SOF-4) oraz sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw (SP-3). Sprawozdanie Z-06 obejmuje osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej oraz ich jednostki lokalne posiadające numery identyfikacyjne REGON, a także jednostki lokalne osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą i spółki cywilne, w których liczba pracujących jest większa od 9. Zakwalifikowania pracujących do poszczególnych sekcji i działów PKD dokonano – zaliczając odpowiednio poszczególne jednostki (przedsiębiorstwa) – na podstawie numerów statystycznych nadanych im w systemie KRUPGN-REGON.

Dane o liczbie pracujących w tablicach: nr 1, 4 i 5 prezentowane są według **faktycznego (stałego) miejsca pracy pracownika i faktycznie prowadzonej działalności**. Natomiast w pozostałych tablicach dane prezentowane są **według siedziby** zarządu jednostki.

Informacje zawarte w tablicy 1 obejmują wszystkie podmioty gospodarki narodowej, natomiast w pozostałych tablicach ujęte są te podmioty gospodarcze, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostki sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; dane nie obejmują podmiotów sporządzających sprawozdania z działalności: fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego.

Dane nie obejmują wynagrodzeń pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, a ponadto w tabl. 3-6 nie obejmują pracowników fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego.

Wynagrodzenia obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty należne pracownikom z tytułu pracy.

6. Dane dotyczące **pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według stanu w dniu 31 XII** w latach 2002 - 2009 wyszacowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002, oraz od 2010 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Do pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie zaliczono osoby pracujące w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą, przy czym:

- 1) w latach 2002-2009 nie zaliczono osób pracujących:
 - a) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha produkujących wyłącznie na własne potrzeby,
 - b) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych do 1,0 ha (łącznie z indywidualnymi właścicielami zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych) produkujących wyłącznie lub głównie na własne potrzeby

- 2) od 2010 r. ujęto wszystkich pracujących w tych gospodarstwach niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (razem z produkującymi wyłącznie lub głównie na własne potrzeby).

Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

7. Źródłem informacji o **warunkach pracy** jest roczne badanie na formularzu Z-10, które obejmuje podmioty sprawozdawcze, w których liczba pracujących wynosi 10 i więcej osób bez względu na formę własności oraz formę organizacyjno-prawną, a w ramach podmiotów sprawozdawczych pracowników: pełnozatrudnionych, sezonowych, zatrudnionych dorywczo, niepełnozatrudnionych, dla których głównym miejscem pracy jest jednostka sprawozdawcza oraz uczniów.

Sprawozdawczość o warunkach pracy w 2012 r. wprowadzona została rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2012 r. (Dz.U. Nr 173, poz. 1030 z późn. zm.).

Informacje o **zatrudnionych w warunkach zagrożenia** czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia opracowano na podstawie sprawozdawczości. Dane:

- ✓ obejmują zatrudnionych w podmiotach zaliczanych do sekcji: A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (dział 01 z wyłączeniem grupy 01.7 oraz indywidualnych gospodarstw rolnych, 02 i 03 z wyłączeniem klasy 03.11), B górnictwo i wydobywanie, C przetwórstwo przemysłowe, D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F budownictwo (działy 41—43 z wyłączeniem grupy 41.1), G handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H transport i gospodarka magazynowa, J informacja i komunikacja (działy 58, 60 do 63 z wyłączeniem grupy 63.9), M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (działy 72 i 75), N administrowanie i działalność wspierająca (działy 77 i 79 oraz klasa 81.29), P edukacja (podklasa 85.42.B), Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna (dział 86), S pozostała działalność usługowa (dział 95).
- ✓ dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych z:
 - uciążliwością pracy,
 - środowiskiem pracy,
 - maszynami szczególnie niebezpiecznymi.

8. Dane o **wypadkach przy pracy**, poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi, opracowano na podstawie statystycznej karty wypadku przy pracy (formularz Z-KW). Podstawę prawną badania wypadków przy pracy w 2012 r. stanowiło rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 173, poz. 1030) w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2011 r.

Badaniem statystycznym objęte są wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy, niezależnie od tego czy na karcie wykazana została niezdolność do pracy, czy nie (z powodu np. hospitalizacji poszkodowanego, czy odmowy przyjęcia zwolnienia lekarskiego).

Poszkodowani w wypadkach przy pracy podawani są łącznie z pracownikami cywilnymi w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony i bezpieczeństwa publicznego.

Dane o wypadkach przy pracy charakteryzują osoby, które uległy wypadkom indywidualnym i zbiorowym.

Za jeden wypadek przy pracy liczy się wypadek każdej pracującej osoby, poszkodowanej w wypadku indywidualnym, jak również zbiorowym.

Wypadki przy pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych rejestrowane były przez oddziały Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i dotyczą tylko tych wypadków, w wyniku których poszkodowani otrzymali w danym roku jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.

Informacje o dniach niezdolności do pracy obejmują łączną kalendarzową liczbę dni niezdolności do pracy spowodowaną wypadkami przy pracy, ustaloną na podstawie zaświadczeń lekarskich.

9. Źródłem informacji o **wolnych, nowo utworzonych oraz zlikwidowanych miejscach pracy** jest badanie popytu na pracę (sprawozdanie Z-05). Od 2007 r. badanie jest prowadzone metodą reprezentacyjną z częstotliwością kwartalną, objęte są nim osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – według jednostek lokalnych, w których liczba zatrudnionych wynosi 1 lub więcej osób.

10. Informacje dotyczące osób **bezrobotnych zarejestrowanych** w powiatowych urzędach pracy, opracowane zostały z uwzględnieniem danych zawartych w sprawozdawczości Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (formularz MPIPS).

PODSTAWOWE POJĘCIA I DEFINICJE

PRACUJĄCY. ZATRUDNIENI

Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód.

Do pracujących zalicza się:

- 1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór) lub stosunku służbowego;
- 2) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:
 - a) właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych, z pewnymi wyłączeniami w latach 2002-2009, patrz pkt 6 podpunkt 1) na str. 11,
 - b) właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,
 - c) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;
- 3) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 4) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
- 5) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych, innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną i spółdzielni kółek rolniczych);
- 6) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Dane o **zatrudnionych na podstawie stosunku pracy** dotyczą: zatrudnienia według stanu w dniu 31 XII, osób pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy bez przeliczania na pełnozatrudnionych.

Pełnozatrudnieni są to osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub na danym stanowisku pracy, w tym również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, np. z tytułu warunków szkodliwych dla zdrowia lub przedłużonym czasie pracy, np. dozorczy mienia.

Niepełnozatrudnieni są to osoby, które zgodnie z umową o pracę pracują stale w niepełnym wymiarze czasu pracy. Niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy są to osoby, które oświadczyły, że dany zakład jest ich głównym miejscem pracy.

Dane dotyczące **pracujących według stanu w dniu 31 XII** podano bez przeliczenia osób niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ich ujmowania **w głównym miejscu pracy**.

Przeciętnie zatrudnieni to pracownicy pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni przeliczeni na pełnozatrudnionych.

Do **osób wykonujących pracę nakładczą** zalicza się osoby, z którymi zawarto umowę o wykonywanie określonych czynności na rzecz jednostki zlecającej wykonanie pracy poza jej terenem.

Do **agentów** zaliczono osoby, z którymi zawarto umowę agencyjną, umowę na warunkach zlecenia o prowadzenie placówek, których przedmiot działalności został określony w umowie. Do agentów nie zalicza się osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w systemie REGON, z którymi przedsiębiorstwo zawiera umowę na wykonanie określonych usług.

W liczbie pracujących ujęto zarówno obywateli polskich pracujących za granicą, jak i cudzoziemców pracujących w Polsce. Za osoby **zatrudnione za granicą**, zaliczone do pracujących, przyjęto osoby wykonujące pracę poza granicami kraju na rzecz krajowych jednostek, w których zostały zatrudnione, np. jako pracownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych, a także osoby skierowane za granicę w celach szkoleniowych i badawczych.

Cudzoziemcy zaliczeni do pracujących w Polsce to osoby, które zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004 r. (Dz. U. Nr 69 z 2008 r., poz. 415 z późniejszymi zmianami) zostały zatrudnione przez zakłady pracy lub osoby fizyczne.

Niepełnosprawni to osoby, w stosunku do których orzeczono niepełnosprawność na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 14, poz. 92 z późniejszymi zmianami).

Informacje o osobach wykonujących pracę w **porze nocnej** dotyczą osób, dla których praca nocna wynika z obowiązującego w zakładzie pracy rozkładu czasu pracy, a nie jest świadczona incydentalnie. Do tej kategorii zaliczono wszystkie osoby zgodnie z ewidencją, tzn. nawet jeśli były nieobecne w pracy w danym dniu (np. z powodu urlopu, zwolnienia lekarskiego, delegacji służbowej).

Informacje o **ruchu zatrudnionych** odnoszą się do osób pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy (od 2009 r. – łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dotyczą one **liczby przyjęć do pracy i zwolnień z pracy**, a nie liczby osób. Liczba przyjęć do pracy oraz zwolnień z pracy może być wyższa od liczby osób, ponieważ jedna osoba może kilkakrotnie zmienić pracę w ciągu roku.

Do liczby **przyjętych** do pracy zaliczono osoby podejmujące pracę po raz pierwszy i kolejny. Do liczby **zwolnionych** z pracy zaliczono: osoby, z którymi rozwiązano umowę o pracę w drodze wypowiedzenia przez pracownika lub zakład pracy (łącznie ze zwolnieniami grupowymi), osoby, które przeniesiono na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub na emeryturę, osoby, które porzuciły pracę, a także – ze względów ewidencyjnych – osoby zmarłe. Ponadto do liczby przyjętych do pracy lub zwolnionych z pracy zaliczono osoby przeniesione służbowo lub przyjęte z innego zakładu pracy na podstawie porozumienia między podmiotami, a także osoby powracające do pracy odchodzące z pracy na urlopy wychowawcze, bezpłatne i rehabilitacyjne.

Współczynnik przyjęć (zwolnień) obliczono jako stosunek liczby przyjęć (zwolnień) pomniejszonej o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych i bezpłatnych, lub które otrzymały urlopy wychowawcze i bezpłatne w badanym okresie, do liczby zatrudnionych według stanu w dniu 31 XII roku poprzedniego.

Do **korzystających z urlopów wychowawczych** zalicza się osoby uprawnione do sprawowania opieki nad dzieckiem, którym zakład pracy udzielił urlopu zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 XII 2003 r. (Dz. U. Nr 230, poz. 2291).

Dane o **absolwentach szkół** podejmujących pierwszą pracę dotyczą osób pełnozatrudnionych (od 2009 r. – łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo).

Wolne miejsca pracy to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

- miejsca pracy w dniu sprawozdawczym były faktycznie nie obsadzone,
- pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy,
- w przypadku znalezienia właściwych kandydatów, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego przyjęcia tych osób.

Nowo utworzone miejsca pracy to miejsca pracy powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.

BEZROBOCIE REJESTROWANE

Dane dotyczące liczby bezrobotnych obejmują osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy, zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późniejszymi zmianami).

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- ✓ ukończyły 18 lat,
- ✓ kobiety nie ukończyły 60 lat, a mężczyźni – 65 lat,
- ✓ nie nabyły prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej nie pobierają świadczenia

- lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
- ✓ nie są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
 - ✓ nie posiadają wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub nie podlegają – na podstawie odrębnych przepisów – obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
 - ✓ nie są tymczasowo aresztowani lub nie odbywają kary pozbawienia wolności,
 - ✓ nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
 - ✓ nie pobierają na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
 - ✓ nie pobierają na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
 - ✓ nie pobierają po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Za bezrobotnego nie uważa się osoby odbywającej szkolenie, staż u pracodawcy oraz od 1 VI 2004 r. również osoby odbywającej przygotowanie zawodowe w miejscu pracy.

Do bezrobotnych zarejestrowanych w okresie **do 12 m-cy** od dnia ukończenia nauki zaliczono osoby bezrobotne, które w tym okresie ukończyły (potwierdzonej dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem) naukę w szkole ponadgimnazjalnej (zasadniczej zawodowej i średniej), policealnej, wyższej, szkole specjalnej, dzienne kursy zawodowe trwające co najmniej 24 miesiące lub nabyły uprawnienia do wykonywania zawodu jako osoby niepełnosprawne.

Bezrobotni **do 25 roku życia** – to osoby bezrobotne, które do dnia zastosowania wobec nich usług lub instrumentów rynku pracy nie ukończyły 25 roku życia. Do października 2005 r. były to osoby, które w roku kalendarzowym nie ukończyły 25 lat.

Bezrobotni, którzy ukończyli szkołę wyższą **do 27 roku życia** – to osoby bezrobotne w okresie do upływu 12 m-cy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie poświadczającym ukończenie szkoły wyższej, które nie ukończyły 27 roku życia.

Długotrwale bezrobotni - to osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem (od listopada 2005 r.) okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Bezrobotni **powyżej 50 roku życia** – to osoby bezrobotne, które w dniu zastosowania wobec nich usług lub instrumentów rynku pracy ukończyły co najmniej 50 lat życia. Do października 2005 r. były to osoby, które w roku kalendarzowym ukończyły co najmniej 50 rok życia.

Bezrobotni **bez kwalifikacji zawodowych** to osoby bezrobotne nieposiadające kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonego dyplomem, świadectwem, zaświadczeniem instytucji szkoleniowej lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu. Od listopada 2005 r. – łącznie z osobami posiadającymi wykształcenie średnie ogólnokształcące.

Bezrobotni **samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia** to osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko w tym wieku, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Do grudnia 2007 były to osoby samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia.

Napływ bezrobotnych – oznacza liczbę osób zarejestrowanych w ciągu miesiąca, kwartału lub roku w powiatowych urzędach pracy.

Odpływ bezrobotnych – oznacza liczbę osób, które w ciągu miesiąca, kwartału bądź roku zostały wykreślone z ewidencji urzędów pracy z różnych przyczyn, m. in. w związku z podjęciem pracy stałej, sezonowej, interwencyjnej lub robót publicznych, w wyniku niepotwierdzenia gotowości do pracy, podjęcia nauki, nabycia praw emerytalnych lub rentowych itd.

Aktywne programy rynku pracy – to działania zmierzające do ograniczenia wielkości bezrobocia na danym terenie. Wśród nich wyróżnia się w szczególności:

- ✓ **szkolenia** – oznaczają pozaszkolne zajęcia edukacyjne mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz ogólnych potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia,

- ✓ **staż** – oznacza nabywanie umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy, bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą,
- ✓ **prace społecznie użyteczne** – oznacza to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej,
- ✓ **prace interwencyjne** – oznaczają zatrudnienie bezrobotnego przez pracodawcę, które nastąpiło w wyniku umowy zawartej ze starostą i ma na celu wsparcie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy; prace te są częściowo finansowane przez urzędy pracy,
- ✓ **roboty publiczne** – oznaczają zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac organizowanych przez gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowywane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków; prace te są częściowo finansowane przez urzędy pracy,
- ✓ **przygotowanie zawodowe dorosłych** – jest to instrument aktywizacji w formie praktycznej nauki zawodu dorosłych lub przyuczenia do pracy dorosłych, realizowany bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą, według programu obejmującego nabywanie umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej, zakończonego egzaminem.

Osoby poprzednio pracujące to osoby, które kiedykolwiek wykonywały pracę na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego, umowy o pracę nakładczą oraz inną pracę zarobkową, a także prowadziły pozarolniczą działalność gospodarczą.

Bezrobotni **zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy** (tzn. zwolnieni grupowo) – są to osoby zwolnione zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników (Dz.U. Nr 90, poz. 844 z późniejszymi zmianami). Przepisy ustawy stosuje się w razie konieczności rozwiązania przez pracodawcę stosunku pracy (zatrudnienia z pracownikami), wypowiedzenia dokonane przez pracodawcę, a także na mocy porozumienia stron, w okresie nie przekraczającym 30 dni. Dotyczy to zakładów pracy, w których następuje zmniejszenie zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi albo technicznymi, a także w przypadku ogłoszenia upadłości lub likwidacji zakładu.

Oferty pracy (wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej) – są to zgłoszone przez pracodawców do powiatowego urzędu pracy co najmniej jednego wolnego miejsca zatrudnienia i miejsca przygotowania zawodowego na stanowisku pracy oraz przyjęte do realizacji miejsca pracy w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych i stażu, a także w ramach umów zlecenia i umów o dzieło.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Stopę bezrobocia rejestrowanego podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowanych na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Dane od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Dane o bezrobotnych oraz pracujących wykorzystywane do obliczenia stopy bezrobocia pochodzą ze źródeł różniących się metodą zbierania, co może powodować pewne nieścisłości, zwłaszcza w przypadku stopy bezrobocia ustalonej dla powiatów. Dla bezrobotnych - miejscem lokalizacji jest ich miejsce zamieszkania lub pobytu, zaś dla pracujących lokalizacja miejsca pracy.

Dane w tabl. 20 prezentowane są przy wykorzystaniu Klasyfikacji Zawodów i Specjalności wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. (Dz. U. Nr 82, poz. 537, z późniejszymi zmianami).

Wskaźnik płynności rynku pracy – jest to stosunek liczby bezrobotnych, którzy podjęli pracę w danym okresie sprawozdawczym do liczby bezrobotnych nowo zarejestrowanych w tym okresie.

Wskaźnik płynności bezrobocia – jest to stosunek liczby bezrobotnych wyrejestrowanych w danym okresie sprawozdawczym do liczby bezrobotnych nowo zarejestrowanych w tym okresie.

WYNAGRODZENIA. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE

Składnikami wynagrodzeń są: wynagrodzenia osobowe, wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wynagrodzenia bezosobowe, wynagrodzenia agencyjno-prowizyjne, honoraria.

Wynagrodzenia osobowe są to świadczenia z tytułu pracy, wypłacane lub wydawane w naturze (odpowiednio przeliczone) pracownikom – należne z tytułu stosunku pracy, osobom wykonującym pracę nakładczą – należne z tytułu umowy o pracę nakładczą oraz uczniów, którzy zawarli z zakładem pracy umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. Obejmują w szczególności:

- ✓ wynagrodzenia zasadnicze wypłacane pracownikom w formie czasowej, akordowej, prowizyjnej i innej,
- ✓ dodatki za staż pracy oraz inne dodatki (dodatkowe wynagrodzenia) za szczególne właściwości pracy, szczególne kwalifikacje lub warunki pracy,
- ✓ premie i nagrody regulaminowe i uznaniowe,
- ✓ dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych,
- ✓ wynagrodzenia dodatkowe za prace wykonywane w ramach obowiązującego wymiaru czasu pracy, lecz niewynikające z zakresu czynności,
- ✓ wynagrodzenia za czynności przewidziane do wykonania poza normalnymi godzinami pracy w zakładzie lub w innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę,
- ✓ dopłaty (dodatki) wyrównawcze (np. wyrównanie do wysokości kwoty najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników ustalanego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu Pracy, przy wykonywaniu pracy zastępczej),
- ✓ wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy, wypłacane za środków pracodawców (wynagrodzenia za urlopy wypoczynkowe i dla poratowania zdrowia, za czas niezdolności do pracy wskutek choroby, za czas przestoju niezawinionego przez pracownika i inne),
- ✓ nagrody jubileuszowe, odprawy rentowe i emerytalne, ekwiwalenty pieniężne za nie wykorzystany urlop wypoczynkowy i inne,
- ✓ uposażenia posłów i senatorów wraz z uposażeniem dodatkowym, odprawy emerytalne, rentowe posłów i senatorów, a także odprawy dla pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie wyboru, z którymi został rozwiązany stosunek pracy w związku z upływem kadencji,
- ✓ świadczenia o charakterze deputatowym (wartość świadczeń w części nie opłaconej przez pracownika) lub ich ekwiwalenty pieniężne (np. deputaty węglowe, energetyczne, środki spożywcze), a także ekwiwalenty za umundurowanie jeżeli obowiązek jego noszenia wynika z obowiązujących ustaw,
- ✓ świadczenia odszkodowawcze (w związku ze skróceniem okresu wypowiedzenia), dodatek wyrównawczy wypłacany pracownikom, których wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

Do wynagrodzeń osobowych nie zalicza się wynagrodzeń z tytułu rozporządzania przez pracowników prawami autorskimi do utworów stworzonych w ramach stosunku pracy.

Przeciętne wynagrodzenia miesięczne (nominalne) przypadające na jednego zatrudnionego obliczono przyjmując:

- ✓ wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą, uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
- ✓ wypłaty z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- ✓ dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- ✓ honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

Dane o przeciętnych wynagrodzeniach dotyczą osób pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Dane o wynagrodzeniach podaje się **w ujęciu brutto**, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz od 1999 r. ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płaconymi przez ubezpieczonego pracownika, wprowadzonymi ustawą z dnia 13 X 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887) z późniejszymi zmianami.

Do obliczenia wynagrodzenia przyjęto sumę wypłat wynagrodzeń osobowych za badany miesiąc z uwzględnieniem wypłat dokonanych za okresy dłuższe niż miesiąc w przeliczeniu na jeden miesiąc (np. 1/3 premii kwartalnej, 1/12 nagród i premii rocznych, wypłat z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej, dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz honorariów). W wynagrodzeniach osobowych nie uwzględniono wypłat mających charakter jednorazowy lub sporadyczny (np. nagród jubileuszowych, gratyfikacji, odpraw wypłacanych przy przejściu na emeryturę).

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych** (poza rolnikami indywidualnymi) dotyczą świadczeń wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych przez:

- ✓ Zakład Ubezpieczeń Społecznych - ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. także z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa) i od 2009 r. ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych - OFE;
- ✓ Ministerstwo Obrony Narodowej w zakresie świadczeń wypłacanych byłym żołnierzom zawodowym i członkom ich rodzin - ze środków budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej;
- ✓ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom bezpieczeństwa publicznego oraz członkom ich rodzin - ze środków budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych;
- ✓ Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie świadczeń wypłacanych byłym funkcjonariuszom służby więziennej i członkom ich rodzin - ze środków budżetu Ministerstwa Sprawiedliwości.

Do świadczeń emerytalnych i rentowych uprawnieni są (łącznie z członkami ich rodzin) m.in.:

- 1) pracownicy;
- 2) osoby wykonujące pracę nakładczą;
- 3) członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych;
- 4) osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy na warunkach zlecenia;
- 5) osoby prowadzące pozarolniczą działalność (w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, twórcy, artyści);
- 6) duchowni;
- 7) żołnierze zawodowi;
- 8) funkcjonariusze bezpieczeństwa publicznego, tj.: Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej oraz b. Urzędu Ochrony Państwa;
- 9) funkcjonariusze służby więziennej;
- 10) rolnicy indywidualni;
- 11) inwalidzi wojenni i wojskowi, kombatan ci oraz od 1991 r. osoby represjonowane.

Emerytury oraz renty z tytułu nie-zdolności do pracy i renty rodzinne (wypłacane także z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych) dotyczą uprawnionych wymienionych w pkt. od 1) do 10).

Informacje o **świadczeniach emerytalnych i rentowych rolników indywidualnych** dotyczą świadczeń wypłacanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ze środków Funduszu Emerytalno-Rentowego i budżetu państwa (w ramach dotacji celowej oraz od 2007 r. z odrębnego rozdziału wydatków budżetu państwa), a także ze środków wypłacanych w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy rolnicy posiadają uprawnienia do łącznego pobierania świadczeń z tych środków.

Świadczenia emerytalne i rentowe obejmują kwotę świadczeń należnych (bieżących i wyrównawczych) uwzględniającą od 2007 r. zmniejszenia m. in. z tytułu osiągnięcia przychodów z pracy.

Dane dotyczące **przeciętnej miesięcznej emerytury i renty** obliczono dzieląc ogólną kwotę świadczeń przez od-powiadającą im liczbę świadczeniobiorców.

Dane o świadczeniach podaje się **w ujęciu brutto**, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych.

WARUNKI PRACY

Warunki pracy jest to zespół czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Na środowisko pracy składają się czynniki: fizyczne (np. oświetlenie, hałas, mikroklimat), chemiczne (np. substancje toksyczne) oraz biologiczne (np. bakterie), występujące na obszarze miejsca pracy (np. w hali fabrycznej, na stanowisku pracy), jak i na obszarze otaczającym zakład pracy.

Przez **zagrożenie szkodliwymi czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy** rozumie się wpływ na pracownika szkodliwych czynników występujących w procesie pracy, których stężenie lub natężenie przekracza obowiązujące NDS (najwyższe dopuszczalne stężenie) i NDN (najwyższe dopuszczalne natężenie), polskie normy lub inne normy higieniczne.

Przez **zagrożenie związane z uciążliwością pracy** rozumie się szkodliwy wpływ na pracownika czynności roboczych wykonywanych, np. w wymuszonej pozycji ciała, w warunkach ciężkiego wysiłku fizycznego lub w warunkach szczególnej uciążliwości.

Substancje chemiczne są to substancje, których oddziaływanie w procesie pracy na organizm człowieka – po przekroczeniu wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDN) – mogą powodować, np.: zatrucie ostre lub przewlekłe prowadzące do zmian w narządach wewnętrznych, ostre uszkodzenie skóry, nieżyt błon śluzowych, dróg oddechowych i spojówek, przewlekłe odczyny alergiczne skóry i błon śluzowych, astmę oskrzelową itp.

Przemysłowe pyły zwłókniające są to pyły, które mogą spowodować zwłóknienie tkanki płucnej. Dotyczy to głównie pyłów zawierających dwutlenek krzemu (krzemionkę) i krzemiany. Do pyłów tych zalicza się np.: kwarc, piasek, talk, azbest, pyły ceramiczne, pyły mineralne (granit, bazalty), włókna szklane.

Przemysłowe pyły rakotwórcze są to pyły, które zostały zaliczone do kategorii pyłów rakotwórczych na podstawie odrębnych przepisów, np. azbest, pyły drewna twardego, włókna ceramiczne.

Inne pyły przemysłowe są to pyły szkodliwe nie będące substancjami toksycznymi i nie zawierające krzemionki i krzemianów. Powstają one w czasie rozdrabniania ciał stałych, niepełnego spalania się różnych materiałów, w czasie paczkowania, przeładunku materiałów sypkich i pyłących przewożonych luzem itp.

Hałas są to dźwięki szkodliwe, które mogą powodować uszkodzenia słuchu i inne zmiany w organizmie lub mogą w istotny sposób utrudniać wykonywanie pracy.

Wibracja są to drgania występujące podczas obsługi ręcznej narzędzi lub urządzeń udarowych (młotki nitownicze, młoty i dłuta pneumatyczne, piły motorowe, wiertarki, ubijaki, perforatory) oraz drgania występujące na stanowiskach pracy na skutek działania maszyn i urządzeń technicznych.

Mikroklimat gorący są to warunki środowiska pracy określone za pomocą wskaźnika obciążenia termicznego WBGT (Wet Bulb Globe Temperature).

Mikroklimat zimny są to warunki środowiska pracy określone za pomocą wskaźnika siły chłodzącej powietrza WCI (Wind — Chill Index).

Nadmierne obciążenie fizyczne jest to zagrożenie występujące podczas wykonywania prac wymagających, w okresie zmiany roboczej, wydatku energetycznego:

- dla mężczyzn około 8374 kJ,
- dla kobiet około 4605 kJ (1 kJ=0,24 kcal).

Niedostateczne oświetlenie stanowisk pracy – warunki środowiska pracy, w których nie są spełnione, określone normą wymagania dotyczące oświetlenia miejsc pracy.

Maszyny szczególnie niebezpieczne, to przede wszystkim maszyny wymienione w załączniku IV do Dyrektywy 2006/42/WE wprowadzonej ustawą z dnia 21 października 2008 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla maszyn (Dz. U. nr 199, poz. 1228).

Osobozagrożenia jest to suma działających na pracownika szkodliwych czynników. Jeżeli na każdego pracownika działa tylko jeden czynnik szkodliwy, wówczas suma osobozagrożeń jest równa liczbie osób narażonych na czynniki szkodliwe.

Świadczenia z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub szczególnie uciążliwych dotyczą:

- 1) posiłków profilaktycznych w rozumieniu rozporządzenia RM z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów (Dz. U. Nr 60 z 1996 r., poz. 279), wydawanych nieodpłatnie w ramach dożywiania specjalnego, pracownikom zatrudnionym stale przy pracach szczególnie szkodliwych dla zdrowia, wykonujących stale ciężkie lub uciążliwe prace na otwartej przestrzeni w okresie zimowym, inne prace narażające organizm na nadmierne ochłodzenie, jak również wykonującym prace w szczególnie trudnych warunkach,
- 2) napojów w rozumieniu rozporządzenia RM z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie profilaktycznych posiłków i napojów (Dz. U. Nr 60 z 1996 r., poz. 279),
- 3) innych środków odżywczych wydawanych pracownikom na podstawie branżowych układów pracy lub innych przepisów,
- 4) dodatków pieniężnych wypłacanych pracownikom wykonującym pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych, jeżeli odpowiednie przepisy przewidują możliwość ich wypłacenia,
- 5) skróconego czasu pracy, tj. krótszego od ustawowego czasu pracy w danej grupie zawodowej,
- 6) dodatkowych urlopów (płatnych),
- 7) innych uprawnień, np. możliwość wcześniejszego, niż ogólnie przyjęto, przejścia na emeryturę.

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych są to należne pracownikom, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu wskutek takiego wypadku lub choroby, a także członkom rodzin pracowników zmarłych wskutek takiego wypadku lub choroby, wypłaty:

- 1) odszkodowań z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci pracownika,
- 2) odszkodowań za przedmioty utracone lub uszkodzone wskutek wypadku przy pracy,

Ocena ryzyka zawodowego – to kompleksowe oszacowanie kombinacji prawdopodobieństwa wystąpienia urazu ciała lub pogorszenia stanu zdrowia i ich ciężkości, w sytuacji zagrożenia, dokonywane w celu wyboru właściwych środków bezpieczeństwa.

Stanowisko pracy – miejsce, w którym pracownik wykonuje czynności zawodowe stale lub okresowo (PN-ISO 4225Ak:1999).

Za **wypadek przy pracy** uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą:

- ✓ podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności lub poleceń przełożonych oraz czynności na rzecz pracodawcy, nawet bez polecenia;
- ✓ w czasie pozostawiania pracownika w dyspozycji pracodawcy w drodze między siedzibą pracodawcy a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.

Na równi z wypadkiem przy pracy, w zakresie uprawnienia do świadczeń określonych w ustawie o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ:

- ✓ w czasie podróży służbowej;
- ✓ podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony;
- ✓ przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające u pracodawcy organizacje związkowe.

Za **wypadek przy pracy uważa się również** nagłe zdarzenie, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego podczas:

- ✓ uprawiania sportu w trakcie zawodów i treningów przez osobę pobierającą stypendium sportowe;
- ✓ wykonywania odpłatnie pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania;
- ✓ pełnienia mandatu posła (w kraju lub w Parlamencie Europejskim) lub senatora, pobierającego uposażenie;
- ✓ odbywania - na podstawie skierowania wydanego przez powiatowy urząd pracy – szkolenia lub stażu związanego z pobieraniem przez absolwenta stypendium;
- ✓ wykonywania przez członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych oraz przez inną osobę traktowaną na równi z członkiem spółdzielni, pracy na rzecz tych spółdzielni;
- ✓ wykonywania lub współpracy przy wykonywaniu pracy na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług;
- ✓ wykonywania zwykłych czynności związanych z prowadzeniem lub współpracą przy prowadzeniu działalności pozarolniczej;
- ✓ wykonywania przez osobę duchowną czynności religijnych lub czynności związanych z powierzonymi funkcjami duszpasterskimi lub zakonnymi;
- ✓ odbywania zastępczych form służby wojskowej;
- ✓ nauki w Krajowej Szkole Administracji Publicznej przez słuchaczy pobierających stypendium.

Za **zbiorowy wypadek przy pracy** uważa się wypadek, któremu, w wyniku tego samego zdarzenia w danym zakładzie, uległy co najmniej 2 osoby.

Za **śmiertelny wypadek przy pracy** uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć osoby poszkodowanej na miejscu wypadku lub w okresie 6 miesięcy od chwili wypadku.

Za **ciężki wypadek przy pracy** uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, a mianowicie: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, trwała, całkowita lub znaczna niezdolność do pracy w zawodzie, albo trwałe poważne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.

Wypadki przy pracy klasyfikuje się m.in. według **wydarzeń** bezpośrednio je powodujących (określających rodzaj kontaktu człowieka z czynnikiem, który spowodował wypadek) oraz **przyczyn** wypadków (wszelkich braków i nieprawidłowości związanych z czynnikami materialnymi, z organizacją pracy, z nieprawidłowym zachowaniem się pracownika). Każdy wypadek przy pracy jest wynikiem jednego wydarzenia, ale najczęściej kilku przyczyn, w związku z tym suma przyczyn jest większa od ogólnej liczby wypadków.

Przyczyny wypadku są to wszelkie braki i nieprawidłowości, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniły się do powstania wypadku, związane z czynnikami materialnymi (technicznymi), z ogólną organizacją pracy w zakładzie lub organizacją stanowiska pracy oraz związane z pracownikiem, w tym również z nieprawidłowym zachowaniem się pracownika.

Za **chorobę zawodową** uważa się chorobę, która została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub specyfiką wykonywanej pracy. Choroby zawodowe podano zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 VII 2002 r. (Dz. U. Nr 132, poz. 1115).

Do obliczenia wskaźnika na 1000 zatrudnionych przyjęto liczbę zatrudnionych na podstawie stosunku pracy według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedzającego rok bieżący.

W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych sekcji. Poniżej przedstawiono zestawienie skrótów i pełnych nazw:

skrót	pełna nazwa
sekcje	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy	
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania
Produkcja wyrobów farmaceutycznych	Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych
Produkcja maszyn i urządzeń	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w uwagach metodologicznych.
Znak #	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
Przecinek (,)	oznacza liczby prezentujące liczby dziesiętne.
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys.	= tysiąc	kJ	= kilodżul
mln	= milion	kcal	= kilokaloria
zł	= złoty	tj.	= to jest
ha	= hektar	tzn.	= to znaczy
m-cy	= miesiące	Dz. U.	= Dziennik Ustaw
r.	= rok	Nr	= numer
cd.	= ciąg dalszy	pkt	= punkt
dok.	= dokończenie	poz.	= pozycja
p. proc.	= punkty procentowe	ust.	= ustęp
str.	= strona	PKD	= Polska Klasyfikacja Działalności
tabl.	= tablica	NTS	= Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych

* * *

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

I. PRACUJĄCY. ZATRUDNIENI

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie dolnośląskim (według faktycznego miejsca pracy, z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie) według stanu na koniec 2012 r. wyniosła 1005,4 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu do 2011 roku o 0,6%. Pod względem liczby pracujących województwo dolnośląskie w 2012 r. zajmowało w kraju 5. lokatę po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim i skupiało 7,3% ogółu pracujących w kraju. Większość pracujących stanowili mężczyźni (531,7 tys., tj. 52,9%). W skali roku liczba pracujących mężczyzn zmniejszyła się o 1,3%, a kobiet wzrosła o 0,2%.

Największy odsetek pracujących odnotowano w przemyśle, gdzie skupionych było 24,7% ogółu pracujących (w 2011 r. – 25,0%). W przetwórstwie przemysłowym pracowało 200,9 tys. osób (tj. 80,9% pracujących w przemyśle). Znaczącą grupę w województwie dolnośląskim stanowili także pracujący w handlu; naprawach pojazdów samochodowych – 15,8%.

W 2012 r., w porównaniu do 2011 r., największy spadek pracujących odnotowano w budownictwie, gdzie liczba pracujących zmniejszyła się o 5,9% do poziomu 64,2 tys. osób. Natomiast największy wzrost zaobserwowano w sekcji informacja i komunikacja – o 9,5% do poziomu 22,5 tys. osób.

Wśród 695,7 tys. pracujących **(w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób; według faktycznego miejsca pracy)** w końcu 2012 r. dominowali pracujący w przemyśle, którzy stanowili blisko jedną trzecią ogółu (32,3%). Poza przemysłem stosunkowo wysoki odsetek pracujących wystąpił także w sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych (12,7%) oraz edukacja (11,0%). W końcu 2012 r. w przemyśle pracowało 224,9 tys. osób, tj. o 1,6% mniej niż przed rokiem. Mniej osób w porównaniu do 2011 r. pracowało również w sekcjach: budownictwo (o 10,7%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 7,1%), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 3,7%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (o 2,0%), administrowanie i działalność wspierająca (o 1,4%), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (o 0,6%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 0,4%), transport i gospodarka magazynowa (o 0,3%) oraz obsługa rynku nieruchomości (o 0,2%). Wzrost liczby pracujących wystąpił w sekcjach: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 11,6%), informacja i komunikacja (o 10,4%), zakwaterowanie i gastronomia (o 2,8%), pozostała działalność usługowa (o 2,2%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (o 0,8%) oraz edukacja (o 0,1%).

Analiza terytorialnego rozmieszczenia pracujących w 2012 r. wykazała, że w ponad połowie gmin (88) liczba pracujących nie przekroczyła 1000 osób. Najmniej osób pracowało w gminie wiejskiej Platerówka – 73, wśród gmin miejskich najniższą liczbę pracujących zanotowano w Wojcieszowie – 373. Najwięcej pracujących wśród gmin o charakterze wiejskim było w Kobierzycach – 19,6 tys. Pracujący we Wrocławiu stanowili 33,6% ogółu pracujących w województwie (o 0,3 p.proc. więcej niż przed rokiem).

W ogólnej populacji pracujących w 2012 r. **(w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób; według siedziby zarządu jednostki)** liczącej 667,3 tys. osób (o 0,5% mniej niż rok wcześniej) w ciągu roku zmniejszyła się liczba pracujących emerytów i rencistów – o 3,9%, natomiast wzrosła liczba pracujących:

- cudzoziemców – o 41,7%,
- niepełnosprawnych – o 15,5%,
- w porze nocnej – o 6,9%.

W 2012 r. pracujących w porze nocnej było 108,0 tys., z czego ponad połowa (51,1%) w sekcji przemysł. Najwięcej osób niepełnosprawnych, a także emerytów i rencistów oraz cudzoziemców pracowało w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (odpowiednio 56,7% z 37,9 tys., 29,1% z 24,2 tys. oraz 46,7% z 2,3 tys.).

W województwie dolnośląskim w 2012 r. w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących 250 osób i więcej pracowało 311,5 tys. osób, w tym w sekcji przemysł – 37,0%, w administrowaniu i działalności wspierającej – 13,2% oraz handlu; naprawach pojazdów samochodowych – 11,7%.

Liczba przyjęć do pracy w 2012 r. wyniosła 152,6 tys. (stanowiła 9,6% przyjęć w kraju) i na przestrzeni roku zmniejszyła się o 14,7 tys. (tj. o 8,8%). Ponad połowa przyjęć (51,9%) miała miejsce w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących 250 osób i więcej. Najwięcej przyjęć do pracy odnotowano w sekcji administrowanie i działalność wspierająca – 40,9 tys., w zakładach przemysłowych – 38,2 tys. oraz w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych – 22,0 tys.

Wśród przyjęć do pracy w 2012 roku ponad połowę (58,9%) stanowiły przyjęcia osób, które wcześniej pracowały zawodowo. Przyjęć osób **podejmujących pracę po raz pierwszy** było 25,1 tys., w tym 76,6% stanowili absolwenci (w 2011 r. – 50,1%).

Udział absolwentów w liczbie przyjętych do pracy ogółem w województwie w 2012 r. wyniósł 12,6% (w kraju 10,2%), w tym największy w sekcji administrowanie i działalność wspierająca – 22,1% oraz informacja i komunikacja – 20,8%. Spośród absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy najczęściej osób ukończyło szkołę zasadniczą zawodową – 36,1%. Najwyższy odsetek absolwentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym przyjęto do pracy w administrowaniu i działalności wspierającej – 55,6%. Natomiast największy udział absolwentów z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie przyjętych do pracy odnotowano w sekcjach informacja i komunikacja – 92,3% oraz edukacja – 83,2%.

Liczba zwolnień z pracy w 2012 r. wyniosła 154,7 tys. (stanowiło to 9,5% liczby zwolnień w kraju) i w skali roku zmniejszyła się o 5,9 tys. (tj. o 3,7%). Z ogólnej liczby zwolnień 68,0 tys. (tj. 44,0%) dotyczyło kobiet.

Najwięcej zwolnień z pracy dokonano w zakładach należących do sekcji: administrowanie i działalność wspierająca (39,3 tys., tj. 25,4% ogółu) oraz przetwórstwo przemysłowe (36,1 tys., tj. 23,4%). Najmniej zwolnień odnotowano w sekcji pozostała działalność usługowa (272 osoby, tj. 0,2%).

Zwolnienia w drodze wypowiedzenia umowy o pracę przez samego pracownika stanowiły 9,0% ogółu wobec 16,6% dotyczących rozwiązania umowy o pracę w drodze wypowiedzenia przez zakład pracy. W województwie dolnośląskim w 2012 roku 3,7 tys. osób (2,4% zwolnionych) przeniesiono na emeryturę.

Współczynnik przyjęć w 2012 r. wyniósł 24,5%, w tym kobiet – 21,8% (w kraju odpowiednio 19,7% i 17,0%). Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, najwyższy współczynnik przyjęć do pracy zanotowano w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (94,1%), a najniższy – w sekcji opieka zdrowotna i pomoc społeczna (11,2%).

Współczynnik zwolnień wyniósł 24,7%, w tym kobiet – 21,6% (w kraju odpowiednio 20,1% i 16,6%). W sekcji edukacja odnotowano najniższy współczynnik zwolnień (9,4%), natomiast najwyższy – w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (90,4%).

W podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w końcu 2012 r. było 661,1 tys. **zatrudnionych**, z tego 604,4 tys. (91,4%) osób pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy oraz 56,7 tys. (8,6%) niepełnozatrudnionych. Wśród pełnozatrudnionych większość stanowili mężczyźni (50,4%), a wśród niepełnozatrudnionych - kobiety (66,3%).

Liczba zatrudnionych w 2012 r. była o 0,4% mniejsza niż w 2011 r. W porównaniu do poprzedniego roku spadek liczby zatrudnionych dotyczył m.in. budownictwa – o 7,6% i przemysłu – o 1,1%. Natomiast wzrost liczby zatrudnionych odnotowano m.in. w informacji i komunikacji – o 9,7% oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej – o 6,2%.

Przeciętne zatrudnienie (w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób; bez pracujących poza granicami kraju) w 2012 r. wyniosło 651,5 tys. osób i na przestrzeni roku zwiększyło się o 0,9%.

W ciągu roku przeciętne zatrudnienie zwiększyło się m.in. w takich sekcjach jak: informacja i komunikacja (o 14,8%), handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 5,8%) oraz profesjonalna, naukowa i techniczna (o 5,8%). Natomiast spadek przeciętnego zatrudnienia odnotowano m. in. w sekcjach budownictwo (o 5,5%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 3,2%).

Analiza terytorialnego rozmieszczenia przeciętnego zatrudnienia w głównym miejscu pracy wskazuje, że zatrudnieni we Wrocławiu stanowili 39,2% ogółu zatrudnionych w województwie. Najmniej przeciętnie zatrudnionych zanotowano w powiatach górowskim i złotoryjskim – odpowiednio 3,1 tys. i 5,4 tys.

Jednym z ważnych czynników wpływających na wzrost wydajności pracy jest właściwe wykorzystanie czasu pracy, czyli czasu, w którym pracownik pozostaje w dyspozycji pracodawcy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym do wykonywania pracy.

Nominalny **czas pracy** w podmiotach gospodarki narodowej w 2012 r. wyniósł 1177,1 mln godzin. Nominalny czas pracy przypadający na 1 zatrudnionego wyniósł 1940 godzin. Wymiar przepracowanego czasu pracy w godzinach normalnych przypadający na 1 zatrudnionego w 2012 r. wynosił 1633 godziny.

Godziny nadliczbowe (przepracowane w czasie przekraczającym obowiązujące godziny pracy oraz godziny przepracowane w niedziele i święta, o ile nie przysługują za nie dni wolne od pracy) stanowiły 2,2% nominalnego czasu pracy. Najwięcej czasu w godzinach nadliczbowych w przeliczeniu na 1 zatrudnionego przepracowali – z punktu widzenia rodzaju działalności podmiotów objętych badaniem – zatrudnieni w sekcji budownictwo (66) i edukacja (66 godzin). Najmniej czasu w godzinach nadliczbowych (4 godziny) przepracowali zatrudnieni w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją.

W 2012 r. utworzono 33,2 tys. **nowych miejsc pracy** (o 13,3% mniej niż w 2011 r.). Blisko 70% przypadało na jednostki średnie i duże (o liczbie pracujących większej niż 9 osób). Najwięcej nowych miejsc pracy powstało w sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych – 7,1 tys. (21,4%) i przemysł – 6,4 tys. (19,4% ogółu).

W końcu 2012 r. pozostało 2,7 tys. wolnych miejsc pracy, w tym najwięcej – 604 (tj. 22,5%) – przeznaczonych było dla specjalistów.

II. BEZROBOCIE

Po spadku bezrobocia w 2011 r. w województwie dolnośląskim, w 2012 r. odnotowano jego znaczny wzrost. **Liczba zarejestrowanych bezrobotnych** w urzędach pracy w końcu 2012 r. wynosiła 157,4 tys. osób i stanowiła 7,4% bezrobotnych w kraju (o 0,2 p. proc. więcej niż przed rokiem). W porównaniu do poprzedniego roku liczba bezrobotnych zwiększyła się o 9,6% (w kraju odnotowano wzrost o 7,8%; liczba bezrobotnych była większa niż rok wcześniej we wszystkich województwach). Podobnie, jak w latach wcześniejszych ponad 35% osób figurujących w ewidencji urzędów pracy to mieszkańcy wsi (w kraju odsetek ten był znacznie większy – 43,9%). Bezrobotne kobiety w 2012 r. stanowiły 51,0% ogólnej liczby bezrobotnych, w porównaniu do 2011 r. udział ten zmniejszył się o 2,2 p. proc.

Wzrost liczby bezrobotnych w odniesieniu do roku 2011 zanotowano w 28 powiatach województwa dolnośląskiego, w tym największy w powiecie wrocławskim (o 27,5%) oraz strzebińskim (o 20,2%) i świdnickim (o 19,1%). Niewielki spadek bezrobocia odnotowano jedynie w powiecie lubańskim (o 0,6%).

Miarą natężenia bezrobocia jest **wskaźnik liczby bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym**, który w województwie dolnośląskim w roku 2012 osiągnął wartość 83,4 (w 2011 r. – 75,4). Najmniej bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym zanotowano w powiecie wrocławskim – 40,1 oraz we Wrocławiu – 46,7. W jedenastu powiatach wskaźnik ten przekroczył wartość 100, a najwyższe wartości osiągnął w powiatach: górowskim – 144,6, złotoryjskim – 141,0 i kłodzkim – 139,6.

Wskaźnik płynności rynku pracy w 2012 r. był niższy niż przed rokiem i wyniósł 40,1 (w 2011 r. – 44,6). W piętnastu powiatach był wyższy od średniej wojewódzkiej, a najwyższe jego wartości zanotowano w powiatach: ząbkowickim (46,9), wołowskim (45,7) i legnickim (45,5). Do powiatów o najniższym wskaźniku można było zaliczyć Jelenią Górę (31,5) oraz powiat zgorzelecki (34,4).

Analiza terytorialnego rozmieszczenia **liczby bezrobotnych na 1 pracującego** wykazała, że w 137 gminach wskaźnik ten wynosił mniej niż 1,00, co oznacza, że liczba pracujących przewyższała liczbę bezrobotnych; w jednej gminie był równy 1,00 (Leśna), a w 31 – większy niż 1,00. Najbardziej niekorzystna sytuacja na rynku pracy występowała w gminach o charakterze wiejskim – Jemielno (2,25 bezrobotnych na 1 pracującego) oraz Pęcław (2,17). Spośród gmin miejsko-wiejskich najwyższy wskaźnik zanotowano w Lubomierzu (2,08), natomiast w gminach o charakterze miejskim – w Boguszowie-Gorcach (2,07).

Na szanse znalezienia pracy istotny wpływ mają wiek, wykształcenie i staż pracy. Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wymienionych cech można stwierdzić, że statystyczny bezrobotny zarejestrowany w dolnośląskich urzędach pracy to osoba w wieku do 34 lat, z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, ze stażem pracy do 5 lat.

W końcu 2012 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby **w wieku 25 – 34 lata**, tj. 43,7 tys. (27,8% ogółu bezrobotnych). Drugą pod względem liczebności grupą były osoby w wieku 45 – 54 lata – 32,0 tys., tj. 20,4% wszystkich bezrobotnych. Liczebność tej pierwszej populacji w ciągu roku zwiększyła się o 9,6%, natomiast drugiej – o 2,4%. Wzrost liczby bezrobotnych zanotowano we wszystkich grupach wiekowych, a największy wśród osób w wieku 55 lat i więcej – o 16,4%.

W roku 2012, podobnie jak w latach wcześniejszych, najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby z niskim **poziomem wykształcenia**. Najwięcej było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym oraz zasadniczym zawodowym, których udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w końcu 2012 r. wynosił odpowiednio 29,9% i 29,0%; ich liczba w ciągu roku zwiększyła się odpowiednio o 8,2% i 10,4%. Największy wzrost bezrobocia w porównaniu do poprzedniego roku odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (o 14,3%).

Biorąc pod uwagę **czas pozostawania bez pracy** można zauważyć, że w ciągu roku zmniejszyła się tylko liczba bezrobotnych pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy – o 1,3 tys. (tj. o 4,6%). Najbardziej wzrosła liczba bezrobotnych pozostających bez pracy najdłużej – powyżej 24 miesięcy (o 5,1 tys., tj. o 26,2%). W 2012 r. blisko co trzecia osoba bezrobotna pozostawała bez pracy przez okres 3 miesięcy i mniej.

W porównaniu do roku poprzedniego liczba osób pozostających bez pracy w tym przedziale czasowym zwiększyła się o 12,3%.

Większość bezrobotnych pozostających w ewidencji urzędów pracy (86,8%) to osoby, które **wcześniej pracowały zawodowo**. W końcu 2012 r. zbiorowość ta liczyła 136,7 tys. osób, tj. o 10,8% więcej niż w 2011 r. Liczba bezrobotnych bez stażu pracy w końcu 2012 r. wynosiła 20,7 tys. (o 2,2% więcej niż przed rokiem) i stanowiła 13,2% ogółu.

Biorąc pod uwagę **napływ bezrobotnych w poszczególnych miesiącach** 2012 roku można stwierdzić, że w miesiącach styczeń - luty oraz wrzesień – grudzień liczba osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy była wyższa od średniej miesięcznej zanotowanej dla województwa wynoszącej 18188. Występująca sezonowość rynku pracy ma związek z grudniowym wygasaniem umów o pracę na czas określony, końcem prac sezonowych i powracaniem do ewidencji osób bezrobotnych po zakończeniu subsydiowanych programów rynku pracy. Wśród bezrobotnych nowo zarejestrowanych ponad 80% to osoby rejestrujące się po raz kolejny.

Od 2005 r. w oparciu o ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wyróżnia się **kategorie osób, których sytuacja na rynku pracy jest szczególnie trudna**. Zaliczone zostały tutaj m.in. następujące kategorie bezrobotnych: osoby do 25 roku życia i powyżej 50 roku życia, długotrwale bezrobotni, niepełnosprawni, osoby bez kwalifikacji zawodowych, a także samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko w wieku do 18 lat. Spośród rozpatrywanych kategorii w końcu 2012 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby bez wykształcenia średniego – 92,6 tys. (58,8% ogółu bezrobotnych). W porównaniu do grudnia 2011 r. najbardziej wzrosła liczba osób, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia – o 19,6% oraz samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko w wieku do 18 roku życia – o 10,6%.

W grudniu 2012 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 11,1 tys. bezrobotnych **osób niepełnosprawnych** (o 7,7% więcej niż przed rokiem); stanowili oni 7,0% ogólnej liczby bezrobotnych (w odniesieniu do 2011 r. wskaźnik ten zmniejszył się o 0,2 p. proc.). Wśród niepełnosprawnych bezrobotnych 45,9% stanowiły kobiety. Prawo do zasiłku posiadało jedynie 1,9 tys. niepełnosprawnych bezrobotnych, tj. 17,5%, podczas gdy w całej zbiorowości osób bezrobotnych odsetek osób posiadających prawo do zasiłku wyniósł 19,4%.

W grudniu 2012 r. **bez prawa do zasiłku** pozostawało 126,8 tys. osób bezrobotnych, tj. więcej o 9,3% w porównaniu do analogicznego okresu 2011 r. W grupie osób bez prawa do zasiłku kobiety stanowiły 51,3%, mieszkający na wsi – 36,1%. Zdecydowana większość (83,7%) tej zbiorowości to osoby poprzednio pracujące.

Liczba **bezrobotnych nowo zarejestrowanych** w województwie dolnośląskim w 2012 r. wynosiła 218,3 tys. i była wyższa o 4,1% niż rok wcześniej, a bezrobotnych **wyrejestrowanych z ewidencji urzędów pracy** było 204,5 tys. osób (o 5,5% mniej niż w 2011 r.). Wśród osób wyłączonych z ewidencji 87,6 tys. osób (tj. 42,8%) podjęło pracę zawodową, z tego 77,8 tys. osób (tj. 88,8%) pracę niesubsydiowaną, a 9,8 tys. (11,2%) subsydiowaną. Spośród osób podejmujących pracę subsydiowaną 1,6 tys. skierowanych zostało do prac interwencyjnych, 2,2 tys. - do robót publicznych, a 3,1 tys. - podjęło działalność gospodarczą w ramach jednorazowo przyznanych środków. Prace w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego rozpoczęło 2,5 tys. osób. W 2012 r. liczba osób, które podjęły pracę ogółem była o 6,0 tys. (tj. o 6,4%) niższa niż przed rokiem. W porównaniu z 2011 r. znacznie zwiększyła się liczba bezrobotnych wyłączonych z ewidencji z powodu rozpoczęcia szkolenia lub stażu – o 48,7%. Zmniejszyła się natomiast najbardziej liczba bezrobotnych wyłączonych z ewidencji z powodu nie potwierdzenia gotowości do pracy – o 12,1%.

Kolejną grupę o największym udziale wśród bezrobotnych wyrejestrowanych z ewidencji urzędów pracy stanowiły osoby, które nie potwierdziły gotowości do podjęcia pracy – 66,1 tys. osób, tj. 32,3% ogółu wyrejestrowanych. Dobrowolnie ze statusu bezrobotnego zrezygnowało 13,5 tys. osób (tj. 6,6% ogółu wyrejestrowanych), szkolenie lub staż rozpoczęło 17,2 tys. osób (tj. 8,4%), a prawo do emerytury, renty lub świadczeń przedemerytalnych nabyło 4,1 tys. osób (tj. 2,0%).

III. WYNAGRODZENIA. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE

Wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w województwie dolnośląskim w 2012 r. wyniosły 31532,3 mln zł, tj. o 4,2% więcej niż rok wcześniej.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej ukształtowało się na poziomie 3503,59 zł i było większe o 3,8% niż w 2011 r. Pomimo wzrostu płac, przeciętne wynagrodzenie w województwie dolnośląskim było o 0,8% niższe od średniej krajowej, która wynosiła 3530,47 zł. Pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia województwo zajęło, podobnie jak przed rokiem, 3. lokatę w kraju po województwach mazowieckim (4375,97 zł) i śląskim (3629,57 zł).

Rozpatrując wysokość płac według sekcji można stwierdzić, że w 2012 r. najwyższy poziom odnotowano w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (5594,88 zł) oraz w informacji i komunikacji (5181,87 zł). Płace znacznie poniżej średniej wojewódzkiej otrzymywali pracujący w sekcjach zakwaterowanie i gastronomia (niższe o 38,1%) oraz pozostałej działalności usługowej (o 31,9%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w 2012 r. wyniosło 3709,32 zł (w relacji do płacy w kraju było niższe o 0,9%), w skali roku wzrosło o 3,4%. Najniższą płacę zanotowano w sekcji zakwaterowanie i gastronomia, tj. 2317,53 zł i była ona o 37,5% niższa od średniej w województwie.

Analiza przestrzennego zróżnicowania przeciętnej płacy brutto w poszczególnych powiatach wykazała, że najwyższy poziom wynagrodzeń zanotowano w powiatach: lubińskim (6541,95 zł), we Wrocławiu (3923,93 zł) i polkowickim (3731,51 zł), natomiast najniższy w powiatach: milickim, górowskim i lubańskim (odpowiednio: 2864,74 zł, 2908,49 zł i 2937,03 zł).

W grudniu 2012 r. w województwie dolnośląskim 22,7 tys. osób otrzymało **wynagrodzenie nieprzekraczające minimalnego** (niższe bądź równe 1500,00 zł). Jak wynika z danych, grupą najgorzej opłacaną byli pracujący w sekcjach administrowanie i działalność wspierająca – 7,4 tys., przetwórstwo przemysłowe – 5,6 tys. oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych – 3,0 tys.

Z danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że **liczba emerytów i rencistów** w 2012 r. wyniosła 658,3 tys. (co stanowiło 7,3% ogólnej ich liczby w kraju) i była o 10,4 tys. (o 1,6%) niższa niż przed rokiem (w kraju spadek ten wyniósł 1,1%). Wśród nich dominowali świadczeniobiorcy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – 606,8 tys. (tj. 92,2%), natomiast pozostałe 51,5 tys. to rolnicy indywidualni.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w 2012 r. w ramach pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych ukształtowała się na poziomie 1782,76 zł (tj. o 2,1% mniejszym niż średnia w kraju) i w porównaniu do roku poprzedniego była wyższa o 5,4%. Stanowiła ona zaledwie 48,1% przeciętnej miesięcznej płacy brutto w województwie (przed rokiem – 47,1%). Znacznie niższe niż ogółem było przeciętne miesięczne świadczenie emerytalne i rentowe brutto wypłacone rolnikom indywidualnym – 1159,65 zł (w 2011 r. - 1091,32 zł), było ono jednak o 10,0% wyższe od średniej w kraju.

IV. WARUNKI PRACY

Warunki pracy stanowią zespół czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy, które mają wpływ na jej jakość oraz wydajność. Warunki pracy to zagadnienie ważne z punktu widzenia stanu zdrowia pracowników, toteż pracodawcy zobowiązani są do zapewnienia ich na poziomie zgodnym z obowiązującymi normami.

Ocena stanu i analiza zmian w zakresie zagrożeń na stanowiskach pracy oraz liczby osób korzystających ze świadczeń z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia i z tytułu wypadków przy pracy umożliwia podejmowanie odpowiednich działań zapobiegawczych i prowadzenie skutecznej polityki w zakresie poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

Badaniem warunków pracy w województwie dolnośląskim w 2012 r. objęto 415,9 tys. osób w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób, w tym 182,4 tys. (tj. 43,9%) pracowało w zakładach, w których na stanowiskach pracy w ciągu roku wystąpiły zagrożenia. Spośród ogółu objętych badaniem 49,4 tys. osób (tj. 11,9%) pracowało **w warunkach zagrożenia** (liczonych jeden raz w grupie czynnika przeważającego tzn. zagrożenia środowiskiem pracy, uciążliwością pracy bądź też czynnikami mechanicznymi).

Zatrudnieni w 2012 r. w warunkach zagrożenia w woj. dolnośląskim stanowili 9,7% tej zbiorowości w kraju – o 0,2 p.proc. więcej niż rok wcześniej. Dolnośląskie zajmowało, podobnie jak w latach poprzednich, 3. lokatę w kraju pod względem liczby osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia, po woj. śląskim i wielkopolskim. W 2012 r. spośród osób pracujących w warunkach zagrożenia 15,8% (tj. 7,8 tys.) stanowiły kobiety. W porównaniu do 2011 r. liczba pracujących w warunkach zagrożenia zmniejszyła się ogółem o 0,5 tys. osób (tj. o 1,0%), natomiast wzrosła liczba kobiet pracujących w warunkach zagrożenia o 1,1 tys. osób (tj. o 16,7%). W porównaniu do 2011 r. liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1000 zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem nie zmieniła się (w kraju oraz w większości województw odnotowano spadek tego wskaźnika).

W 2012 r. najtrudniejsze warunki pracy zanotowano w sekcjach: górnictwo i wydobywanie – 438 zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych ogółem (przed rokiem 541), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 252 (268) oraz transport, gospodarka magazynowa – 171 (154). Natomiast najmniejsze zagrożenia zanotowano w sekcjach: informacja i komunikacja (3) oraz pozostała działalność usługowa i edukacja (po 8).

Analiza przestrzennego rozmieszczenia stanowisk pracy stanowiących zagrożenie wskazuje na to, że w podregionie legnicko-głogowskim było 34,5% ogółu zatrudnionych w warunkach szkodliwych lub uciążliwych dla zdrowia (przed rokiem 38,6%). Było to związane ze znacznym stopniem koncentracji przemysłu (zwłaszcza wydobywczego) i infrastruktury w tym podregionie. Odsetek zatrudnionych w warunkach szkodliwych we Wrocławiu wynosił 19,1% (przed rokiem 18,9%), w podregionie wrocławskim 16,4% (przed rokiem 14,2%), w podregionie wałbrzyskim 16,3% (przed rokiem 16,4%), a w podregionie jeleniogórskim 13,8% (przed rokiem 12,0%). Największą liczbę osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w końcu 2012 r. odnotowano w powiecie polkowickim – 6,0 tys. oraz lubińskim – 5,4 tys., co stanowiło odpowiednio 12,1% i 11,0% ogółu pracujących w warunkach zagrożenia. W porównaniu do 2011 r. w 15 powiatach odnotowano spadek liczby zatrudnionych w warunkach zagrożenia, największy w powiatach polkowickim (spadek o 30,2%), legnickim (o 25,1%) oraz oławskim (o 21,5%). Natomiast największy wzrost liczby zatrudnionych w warunkach zagrożenia w porównaniu do poprzedniego roku wystąpił w powiecie jeleniogórskim (o 71,2%) i bolesławieckim (o 42,3%). Najniższy udział zatrudnionych w warunkach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia w odniesieniu do ogólnej liczby pracujących w warunkach zagrożenia w województwie wystąpił w powiatach górskim (0,2%) oraz legnickim i lubańskim (po 0,3%).

Zagrożenia związane ze środowiskiem pracy wynikające z przekroczenia dopuszczalnych stężeń lub natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia dotyczyły 27,3 tys. osób, czyli 55,4% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia. W końcu 2012 r. spośród czynników związanych ze środowiskiem pracy największe zagrożenie stanowił hałas – 18,0 tys. osobozagrożeń (42,5% osobozagrożeń związanych ze środowiskiem pracy) oraz pyły przemysłowe (17,5%). W porównaniu do 2011 r. liczba osobozagrożeń związanych ze środowiskiem pracy zmniejszyła się o 1,2%.

Na działanie czynników związanych z **uciążliwością pracy** składała się m.in. praca w wymuszonej pozycji ciała, w warunkach ciężkiego wysiłku fizycznego lub w warunkach szczególnej uciążliwości. W 2012 roku 33,6% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia narażonych było na zagrożenia związane z uciążliwością pracy. **Czynniki mechaniczne**, a zwłaszcza niebezpieczne maszyny, stanowiły zagrożenie dla 11,0% badanych zatrudnionych w takich warunkach w województwie. W 2012 r., w porównaniu do 2011 r., liczba osobozagrożeń wynikających z uciążliwości pracy zwiększyła się o 9,4%, a związanych z czynnikami mechanicznymi (w szczególności z obsługą maszyn niebezpiecznych) o 11,7%.

W 2012 r. w zakładach pracy w województwie dolnośląskim doszło do 10,2 tys. **wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy** i było to o 3,0% mniej niż w 2011 r.

W strukturze wypadków według sekcji dominowały zdarzenia w podmiotach działających w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (31,3% ogólnej liczby wypadków), handel; naprawa pojazdów samochodowych (12,2%) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,6%). W 2012 r. odnotowano 30 wypadków śmiertelnych (o 7, tj. o 18,9% mniej niż rok wcześniej), w tym najwięcej (7) w przetwórstwie przemysłowym.

Wskutek zaistniałych wypadków poszkodowanych zostało 10,2 tys. osób. Mężczyźni częściej niż kobiety ulegali takim zdarzeniom – stanowili blisko 2/3 poszkodowanych. Najwięcej osób poszkodowanych w wypadkach było w wieku od 25 do 34 lat (27,6% ogółu wypadków).

Spośród grup zawodów największą liczbę poszkodowanych stanowili robotnicy (14,8%) oraz operatorzy maszyn i urządzeń, monterzy (13,5%).

Przyczyny wypadków mogą być związane z:

- wszelkimi brakami i nieprawidłowościami, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniły się do powstania wypadku,
- czynnikami materialnymi (technicznymi),
- ogólną organizacją pracy w zakładzie lub organizacją stanowiska pracy,
- pracownikiem, w tym również z jego nieprawidłowym zachowaniem się.

Ponad połowa wszystkich **przyczyn wypadków** (51,4%) to nieprawidłowe zachowanie się pracownika spowodowane m.in. niedostateczną koncentracją uwagi na wykonywanej czynności, zaskoczeniem lub niespodziewanym wydarzeniem czy lekceważeniem zagrożenia.

Wśród **wydarzeń powodujących urazy** najwięcej osób zostało poszkodowanych wskutek zderzeń, uderzeń w nieruchomy obiekt – 25,1% oraz uderzeń przez obiekt w ruchu – 22,9%, a także w wyniku kontaktu z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym – 15,7% ogółu wydarzeń.

W 2012 r. w województwie dolnośląskim najczęściej dochodziło do wypadków w miejscach produkcji przemysłowej (40,4%), następnie w biurach, placówkach naukowych i szkołach, zakładach usługowych (21,8%) oraz w miejscach i środkach komunikacji publicznej (10,8%).

Pod względem rodzaju urazu, jakiego doznali poszkodowani w chwili wypadku dominowały:

- rany i powierzchowne urazy (39,6%),
- przemieszczenia, zwichnięcia, skręcenia i naderwania (25,6%),
- złamania kości (15,2%).

W wyniku wszystkich wypadków, do jakich doszło w 2012 r., na **zwolnieniach lekarskich** trwających od 1 do 3 dni przebywało 1,3% poszkodowanych. Zwolnienia lekarskie na okres od 4 do 20 dni wydano 42,1% poszkodowanych. Najwięcej osób przebywało na zwolnieniu przez okres 21 dni - 6 miesięcy (49,7%).

Przestrzenne rozmieszczenie poszkodowanych w wypadkach przy pracy wskazuje na to, że najwięcej osób poszkodowanych odnotowano we Wrocławiu (3042, tj. 30,0%), a następnie w Legnicy (6,2%) oraz w powiecie polkowickim (5,7%), natomiast najmniej – w powiecie lwóweckim (0,6%).

Najwyższy **wskaźnik liczby dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego** zanotowano w powiatach lwóweckim (52,0) i zgorzeleckim (50,0). Natomiast w powiecie oławskim liczba dni niezdolności do pracy na 1 poszkodowanego była znacznie niższa od średniej wojewódzkiej (wynoszącej 37,5) - 29,1.

Ze względu na umiejscowienie urazu, w 2012 r. dominowały urazy kończyn górnych (40,7%) oraz urazy kończyn dolnych (33,2%) i głowy (10,0%).

Biorąc pod uwagę rodzaj umowy o pracę, najwięcej (6,3 tys., tj. 61,2%) wypadków przydarzyło się pracownikom zatrudnionym na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy. Natomiast najmniej wypadków zanotowano wśród samozatrudnionych (0,1%).

Na podstawie informacji z KRUS można wnioskować, że w 2012 r. pogorszyło się bezpieczeństwo pracy w rolnictwie indywidualnym. Świadczyć o tym może wzrost liczby wypadków przy pracy z 588 w 2011 r. do 599 w 2012 r.

W 2012 r. odnotowano 199 przypadków zachorowań na **choroby zawodowe** i było to o 8,7% mniej niż w 2011 r. Pracownicy najczęściej niedomagali z powodu chorób zakaźnych lub pasożytniczych lub ich następstw (36,2%) i pylicy płuc (19,6%).

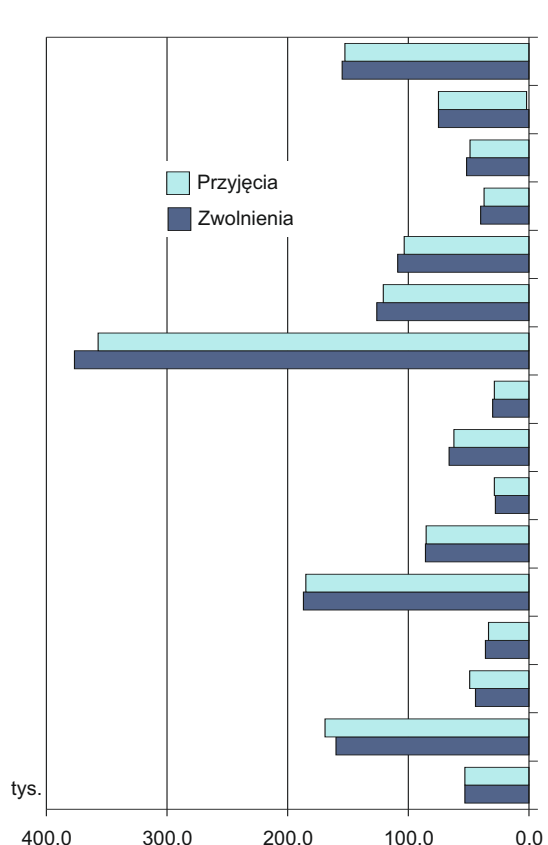
Badanie warunków pracy dostarcza także informacji na temat **świadczeń wypłacanych z tytułu pracy w warunkach uciążliwych i szkodliwych dla zdrowia oraz z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych**. Świadczenia te przysługują pracownikom, którzy na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej doznali uszczerbku na zdrowiu, a także członkom rodzin pracowników zmarłych wskutek takiego wypadku lub choroby.

W 2012 r. liczba osób korzystających ze świadczeń z tytułu pracy w warunkach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia uległa zmniejszeniu, z wyjątkiem osób korzystających z dodatków pieniężnych (wzrost o 7,5%) oraz z napojów (wzrost o 3,9%).

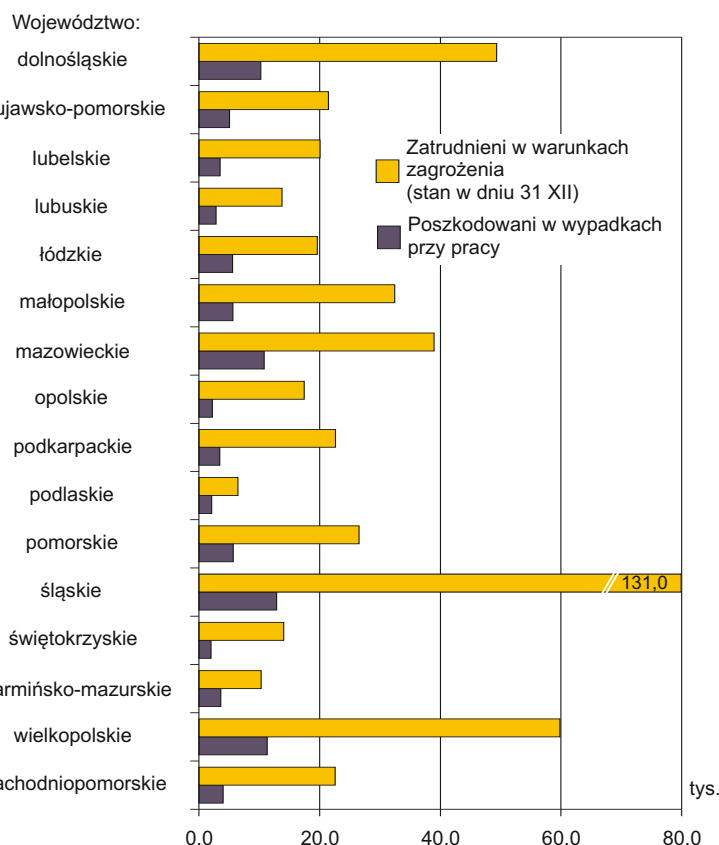
W 2012 r. z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wypłacono 2,7 tys. odszkodowań, w tym z tytułu wypadków przy pracy 2,6 tys. odszkodowań. Średni koszt jednego świadczenia wyniósł 3,4 tys. zł, a najwyższy był w górnictwie i wydobywaniu – 5,8 tys. zł.

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE NA TLE WOJEWÓDZTW W 2012 R.

PRZYJĘCIA DO PRACY I ZWOLNIENIA Z PRACY (stan w dniu 31 XII)

ZATRUDNIENI W WARUNKACH ZAGROŻENIA I POSZKODOWANI W WYPADKACH PRZY PRACY

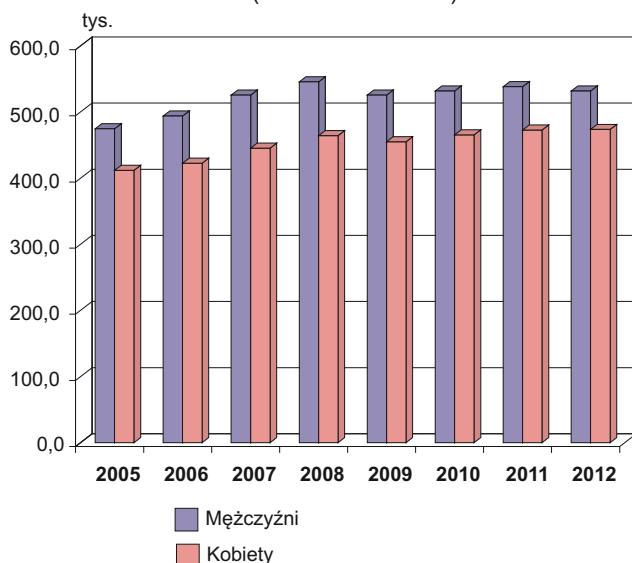
UDZIAŁ NIEPEŁNOSPRAWNYCH W OGÓLNEJ LICZBIE BEZROBOTNYCH (stan w dniu 31 XII)

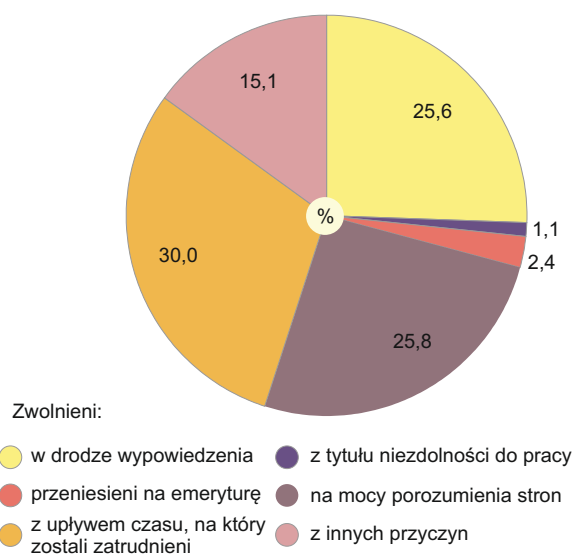
PRZECIĘTNA MIESIĘCZNA EMERYTURA I RENTA BRUTTO ROLNIKÓW INDYWIDUALNYCH W RELACJI DO ŚREDNIEJ KRAJOWEJ (Polska = 100)

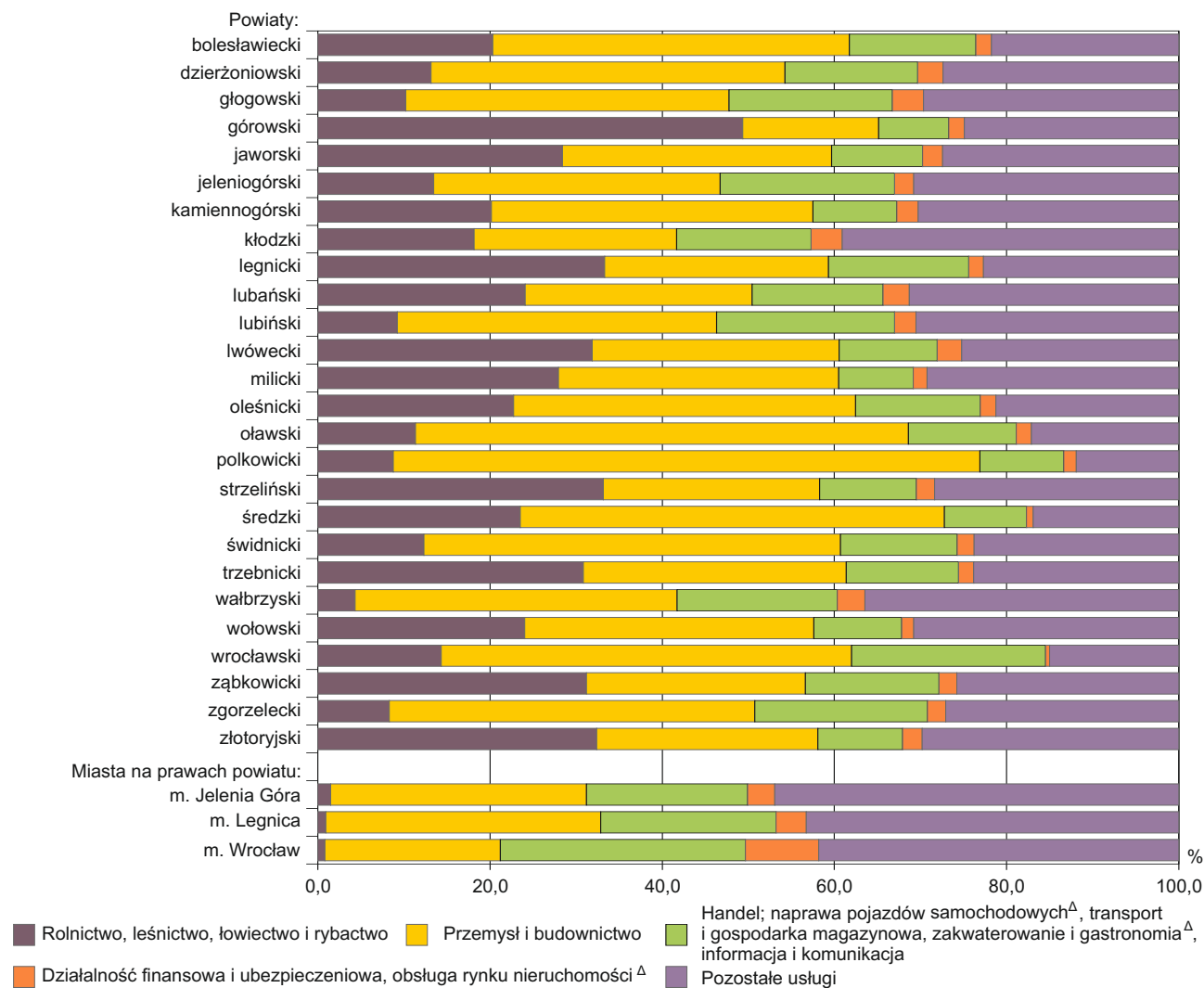
**PRACUJĄCY^a W GOSPODARCE NARODOWEJ
WEDŁUG PŁCI**
(stan w dniu 31 XII)

**ZWOLNIENIA Z PRACY^b PRACOWNIKÓW
PEŁNOZATRUDNIANYCH WEDŁUG
PRZYCZYN W 2012 R.**

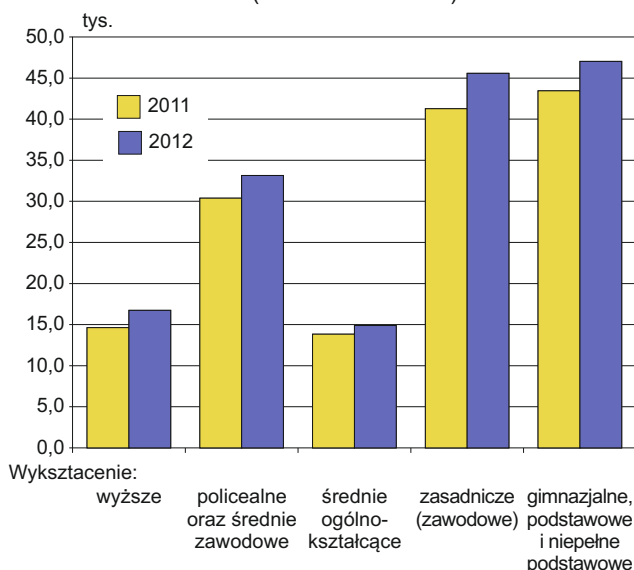

STRUKTURA PRACUJĄCYCH^c WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI I POWIATÓW W 2012 R.
(stan w dniu 31 XII)

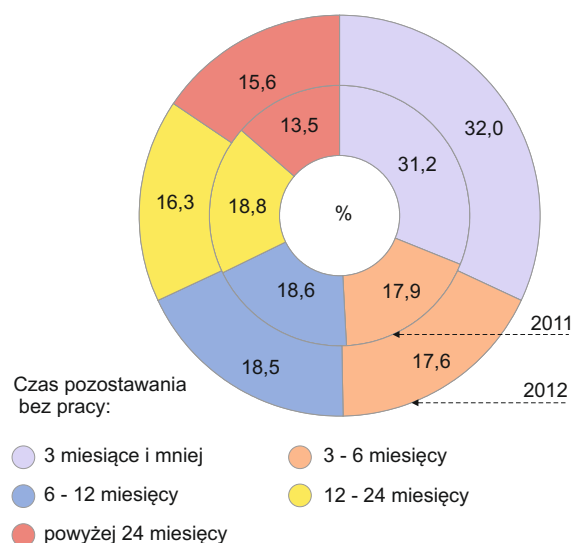

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. ^b Dane dotyczą pełnozatrudnionych; łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. ^c Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

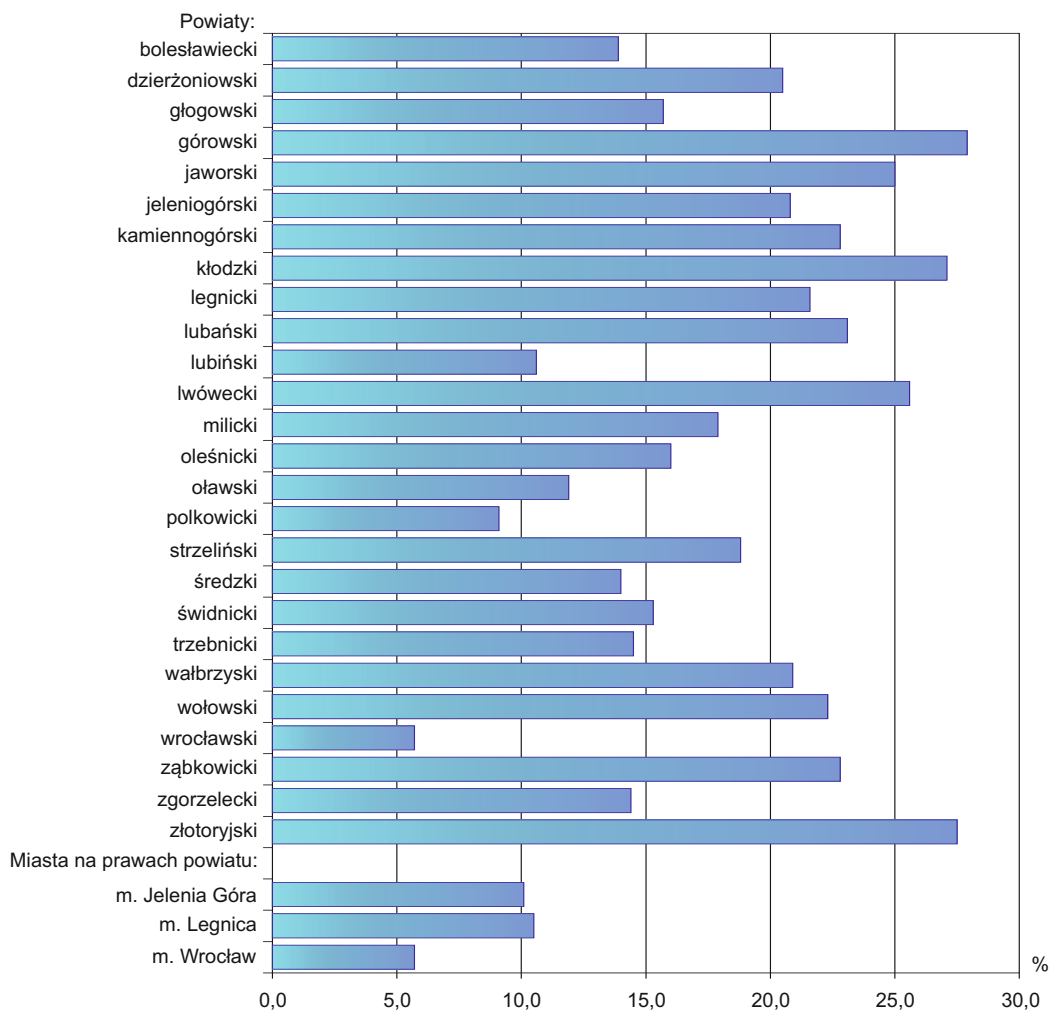
BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA (stan w dniu 31 XII)

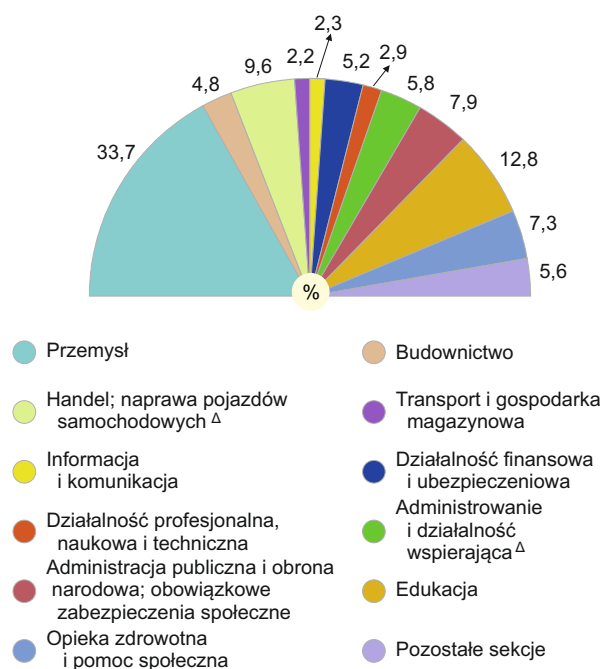
STRUKTURA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WEDŁUG CZASY POZOSTAWANIA BEZ PRACY (stan w dniu 31 XII)

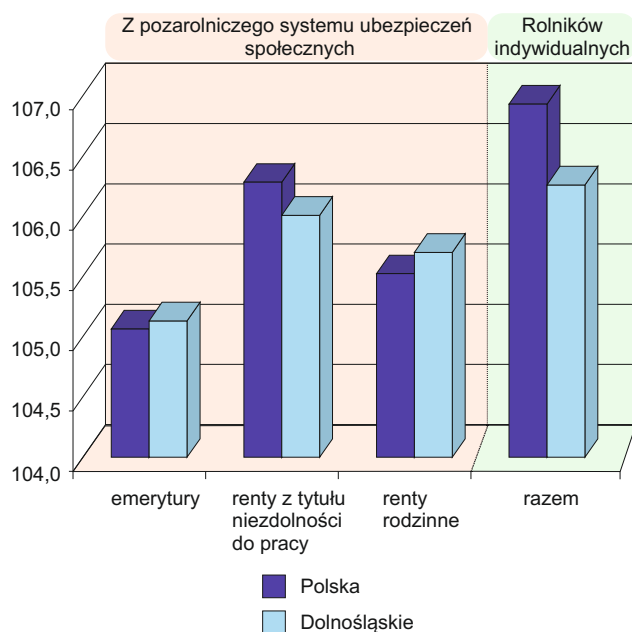
STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO WEDŁUG POWIATÓW W 2012 R. (stan w dniu 31 XII)

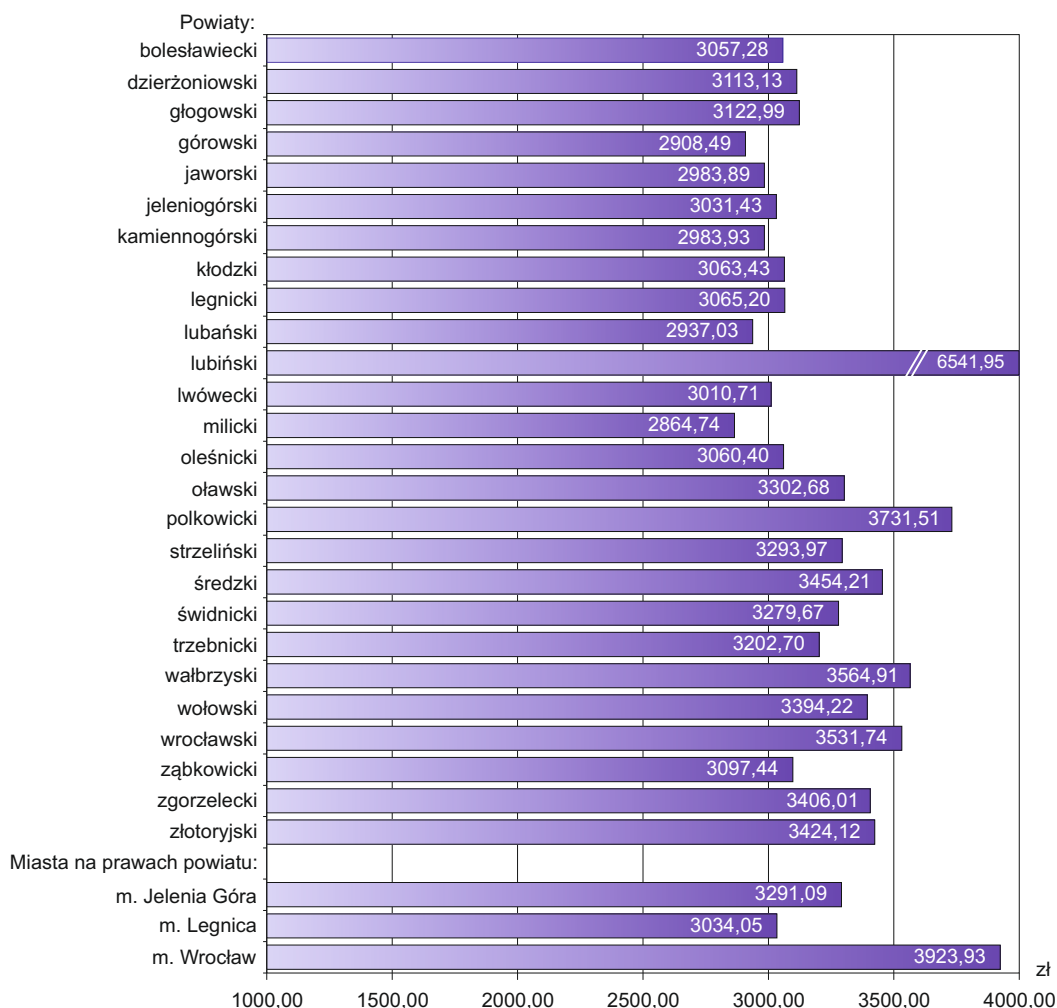
STRUKTURA WYNAGRODZEŃ BRUTTO WEDŁUG SEKCJI W 2012 R.

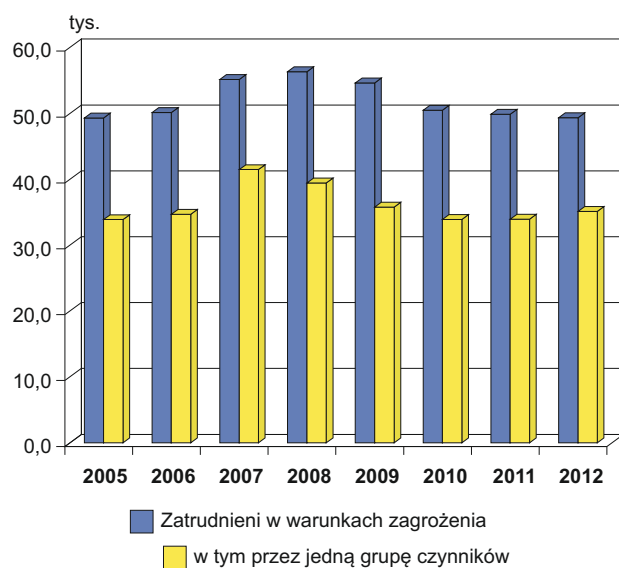
DYNAMIKA PRZECIĘTNEJ EMERYTURY I RENTY BRUTTO W 2012 R. (2011 r. = 100)

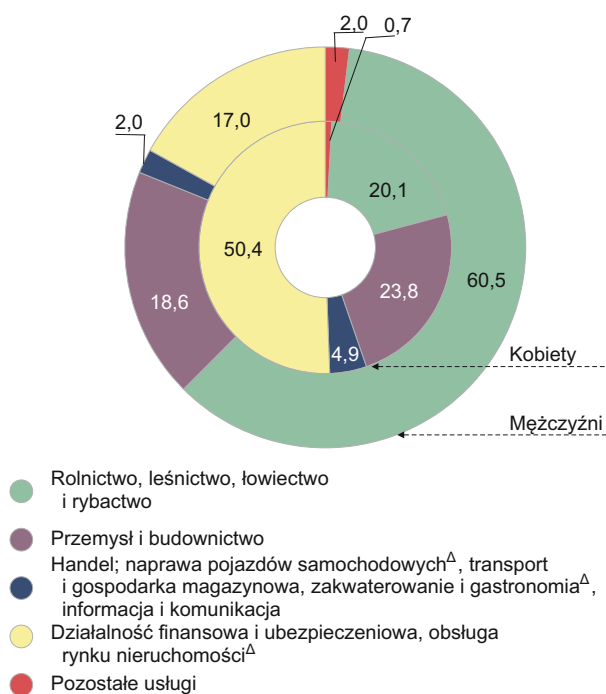
PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO W 2012 R.

ZATRUDNIENI W WARUNKACH ZAGROŻENIA (stan w dniu 31 XII)

POSZKODOWANI W WYPADKACH PRZY PRACY WEDŁUG PŁCI I SEKCJI W 2012 R.

ZATRUDNIENI W WARUNKACH ZAGROŻENIA WEDŁUG POWIATÓW (stan w dniu 31 XII)

